

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Rád nemeckých rytierov na Blízkom východe

Slavomír Haberajter

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Rád nemeckých rytierov na Blízkom východe

Slavomír Haberajter

Vedoucí práce:

Prof. PhDr. Petr Charvát, DrSc.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prehlasujem, že som prácu spracoval samostatne a použil som iba
pramene uvedené v zozname literatúry.

Plzeň, apríl 2014

.....

Pod'akovanie

Chcel by som srdečne poďakovať vedúcemu mojej bakalárskej práce, profesorovi Charvátovi, za nezanedbateľnú pomoc a inšpiráciu, ktorú som od neho neustále dostával. A mojim rodičom, bez ktorých by som nemal možnosť študovať.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. HISTORICKÝ KONTEXT	3
2.1. Nemci na Blízkom východe	3
2.2. Jeruzalemské prvopočiatky rádu	3
2.3. Hattín, Tyr, obliehanie Akkonu a tretia križiacka výprava	5
2.3.1. Saladin.....	6
2.3.2. Konrád z Montferratu	7
2.3.3. Akkon, mesto, o ktoré zápolil svet.....	9
3. PÔSOBENIE RÁDU	13
3.1. Cirkevné uznanie.....	13
3.2. Organizačná štruktúra.....	15
3.3. Hermann von Salza	19
3.3.1. Transylvánske dobrodružstvo skvelého diplomata	20
3.3.2. Pod cisárskou ochranou	21
3.3.4. Posledné roky veľmajstra	26
3.4. Veriaci mnísi v brnení	27
3.5. Posledné polstoročie v Palestíne.....	29
3.6. Začiatok konca	32
3.6.1. Pád Akkonu.....	34
3.7. Na starom kontinente	36

4. DÔKAZY PRÍTOMNOSTI RÁDU NEMECKÝCH RYTIEROV NA BLÍZKOM VÝCHODE	37
5. ZÁVER	39
6. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	40
7. RESUMÉ	42
8. PRÍLOHY	44

1. ÚVOD

Vo svojej bakalárskej práci sa zaoberám Rádom nemeckých rytierov na Blízkom východe od jeho založenia až po nútený odchod. Táto téma ma zaujala ešte dávno predtým, ako som začal študovať na univerzite. Neboli to od začiatku striktne teutónski rytieri, ale začalo to historickou konfrontáciou kresťanského Západu a moslimského Východu počas križiackych výprav. Cez ňu som sa dostal až k rytierskym rádom, ktoré ma fascinovali od prvého momentu, a môj záujem neoslabol ani po rokoch zbierania informácií.

Dôraz kladiem na oblasť Blízkeho východu z dôvodu, že väčšina odborných publikácií na tému Rádu nemeckých rytierov - *Deutsche Ritterorden* sa zameriava na činnosť rádu mimo územia Blízkeho východu a to v čase po ukončení pôsobenia križiakov vo Svätej zemi, hlavne v krajinách strednej a východnej Európy, a aj nám dobre známom prostredí dnešného Slovenska a Českej republiky.

Taktiež pre mňa ako študenta blízkovýchodných štúdií je práve obzvlášť pozoruhodné sledovať vývoj a pôsobenie rádu v spomínanej oblasti. Ďalším dôvodom zvolenia tejto témy je aj to, že texty špecializované sa na najmladší¹ z troch najslávnejších rytierskych rádov v kresťanských štátoch Levanty, venujú jeho pôsobeniu vo Svätej zemi zväčša prvých pár kapitol, pričom by si podľa môjho názoru teutónski rytieri určite zaslúžili väčšiu pozornosť, ako jedna z dôležitých hybných síl počas križiackych výprav.

¹Rok založenia Rádu nemeckých rytierov sa uvádza nie úplne jednotne. Vo svojej práci sa držím roku 1190 (cirkevné uznanie až 1191) podľa dátumu uvádzaného v publikácii Adama PETERA, ktorý vychádza z nemeckého prekladu listín. Vid' str. 7 poznámky pod čiarou. PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 12. Rád templárov bol založený po roku 1118 v Jeruzaleme. V tom istom meste bol založený aj Rád johanitov ešte pred prvou križiackou výpravou v roku 1080, ale oficiálne cirkevné uznanie získali v roku 1113. HANUŠ, Martin. Rytierske rády na Blízkom východe. *Historická revue*. Bratislava: SAHI, 2008, str. 70 a 72.

O podiele nemeckých rytierov na križiackych výpravách možno nájsť hojnosť údajov v štandardných publikáciách.²

Pri spracovaní danej témy som použil slovenské, české a cudzojazyčné zdroje, zaoberajúce sa predovšetkým dejinami rádu, históriou Blízkeho východu, bojmi, vojnami a obliehaniami počas križiackych výprav, ako aj iné publikácie týkajúce sa stredoveku v skúmanom období, mníšskych rádov a významných osobností doby.

Pred splnením hlavného cieľa mojej práce, ktorým je súpis podstatných udalostí patriacich k pôsobeniu rádu v skúmanom čase a období, sa najprv budem venovať udalostiam predchádzajúcim jeho vzniku, ktoré s určitosťou k založeniu rádu prispeli.

Následne sa budem snažiť naplniť hlavný cieľ mojej práce uvedením všetkých dôležitých faktov, dátumov, miest, udalostí a osobností významne zasahujúcich do histórie a pôsobenia rádu, ako aj celkové pôsobenie Rádu nemeckých rytierov na Blízkom východe od jeho vzniku až po násilné opustenie tohto územia.

V závere uvediem dôkazy o pôsobení rádu na danom území spolu s obrazovým materiálom.

²RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: 3 vol., The Kingdom of Acre and the Later Crusades*. Cambridge: Cambridge University Press, 1954. SETTON, Kenneth. *A History of the Crusades*. 6 zväzkov, Madison WI: University of Wisconsin Press, 1969-1989. GROUSSET, René. *Histoire des Croisades et du royaume franc de Jérusalem*, 3 vol. Paris: Plon, 1934-1936. BENNINGHOVEN, Franz. *Unter Kreuz und Adler - Der Deutsche Orden im Mittelalter. Ausstellung des Geheimer Staatsarchivs Preußisches Kulturbesitz anlässlich des 800jährigen Bestehens des Deutschen Ordens*. Berlin: Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, 1990.

2. HISTORICKÝ KONTEXT

2.1. NEMCI NA BLÍZKOM VÝCHODE

Ako väčšina západných kresťanov prijali aj Nemci zvyk vykonávať púť ku svätým miestam Jeruzalemu. Pozemná cesta cez Uhorsko, Byzantskú ríšu, Anatóliu a Sýriu sa ukázala od 11. storočia nebezpečná, najmä keď Malá Ázia padla do rúk seldžuckým Turkom. Napríklad v roku 1065 bolo asi desaťtisíc nemeckých pútnikov vedených biskupom z Bambergu po svojom príchode do Svätej zeme zmasakrovaných beduínmi.³

Nemecká prítomnosť bola vo Svätej zemi po dlhú dobu skromnejšia. Za zmienku stojí správa o nepeknom správaní sa nemeckých križiakov pod vedením Petra Pustovníka na ceste do Konštantínopola:

„K ďalšiemu incidentu dochádza pri juhosrbskom meste Niš. Skupina Nemcov tu vypáli mlyn.“⁴

Najvýraznejším zápisom Nemcov do kroniky križiackych výprav, ak nerátame založenie Rádu nemeckých rytierov, bola až takmer sto rokov po ich začiatku výprava vedená cisárom Fridrichom I. Barbarossom.⁵

2.2. JERUZALEMSKÉ PRVOPOČIATKY RÁDU

Vznik Rádu nemeckých rytierov býva najčastejšie spájaný s obliehaním prístavného mesta Akkon 1189-1191, ktoré budem rozoberať v nasledujúcej kapitole. Rok 1190 je oficiálne uvádzaný ako dátum založenia rádu. Ale jeho skutočné prvo počiatky musíme hľadať už o niekoľko desiatok rokov skôr, v srdci Svätej zeme, v Jeruzaleme. Jakob de Vitry, ktorý o storočie neskôr pôsobil ako biskup v Akkone, podáva pomerne podrobné svedectvá

³ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 11.

⁴ KUČEROVÁ, Ilona. Lúza povraždila víc křesťanů než Turků. *History revue*. Praha: RF HOBBY, 2014, str. 57.

⁵ URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, str. 9.

o nemeckom špitálnom dome pod ochranou Panny Márie. Na základe týchto spisov môžeme umiestniť vznik prvotného spoločenstva do rozmedzí liet 1118 až 1127. O inštitúcii je spočiatku hovorené ako o nemocnici pre Alemanov, čo bolo označenie pre juhozápadných Germánov, ale v tomto prípade sa myslia Nemci všeobecne. Neskôr sa začalo pojednávať, zrejme v súvislosti s výstavbou kaplnky ku cti Matky Božej, ako o nemeckom dome sv. Panny Márie v Jeruzaleme. Autentickými prameňmi však tieto tvrdenia doložené nie sú, pretože ide o sprostredkované výpovede, keďže autor v danej dobe nežil a nemohol tak byť priamym účastníkom popisovaných udalostí.⁶

Pasáž z textu kronikára de Vitry, v ktorej hovorí o udalosti takto: *„Keďže po svojom oslobodení bolo sväté mesto obývané kresťanmi a vzhľadom na to, že početní Nemci, ktorí sa vydávali do Jeruzalemu ako pútnici, sa nedohovorili svojím jazykom, prinútilo vznešené milosrdenstvo jedného dôstojného a zbožného Nemca, ktorý žil v meste so svojou ženou, založiť z vlastných zdrojov útulok pre chudobných a chorých Nemcov. Keď tam hromadne prichádzalo množstvo jeho krajanov kvôli svojmu jazykovému spoločenstvu, na žiadosť a so súhlasom patriarchu založil vedľa útulku oratórium na počesť blahoslavenej Panny Márie, Matky Božej. Niektorí, hlavne z pomedzi Nemcov sa vzdali všetkého, vedení láskou a oddanosťou voči blížnemu, oddali sa so svojou osobou i majetkom tomuto špitálu, vzdali sa sveta a venovali sa službe chorým.“⁷*

Dokument, ktorého pravosť je často považovaná za neistú, vydaný pápežom Inocentom II. dňa 9. decembra 1143, a o ktorom sa vraví v bule *Ex parte dilectorum* pápeža Gregora IX. zo 17. augusta 1229,⁸ hovorí o bližšie nešpecifikovanom nemeckom špitálnom dome, ktorý aj s jeho osadenstvom, má byť podriadený generálnemu predstavenému Rádu johanitov, Raymondovi de Puy.⁹

⁶ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 9.

⁷ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 14.

⁸ Tamtiež, str. 13.

⁹ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 10.

2.3. HATTÍN, TYR, OBLIEHANIE AKKONU A TRETIA KRIŽIACKA VÝPRAVA

„Ak je Boh za nás, kto proti nám ?!“¹⁰

Citát zo Svätého písma, ktorý mal na perách ne jeden križiak, spolu so známym „*Deus Lo Volt*“¹¹ (Boh to chce) od počiatku križiackych výprav, ktoré začali v roku 1096 až do ich úplného konca po páde mesta Akkon v roku 1291 a Raudu - poslednej pevnosti križiakov na Blízkom východe v roku 1303.¹²

Výnimkou nie sú ani križiaci tretej križiackej výpravy, počas ktorej vznikol jeden z najsilnejších a najobávanejších kresťanských rytierskych rádov vo Svätej zemi - Rád nemeckých rytierov. Ako som spomenul na začiatku, oficiálne vznikol rád počas obliehania Akkonu. Prístavné mesto Akkon bolo v tom čase v moslimských rukách a veliteľom obliehateľov bol stále formálny vládca Jeruzalemu Guy de Lusignan, zvaný taktiež Jeruzalemský, a jeho statočná družina. Vzhľadom na okolnosti, jeho postavenie počas tretej križiackej výpravy nebolo práve najšťastnejšie. Pred hroznými porážkami v roku 1187 ho považovali za nerozhodného a veľmi ľahko ovplyvniteľného, a čo je najhoršie, bola mu kladená vina za stratu Jeruzalemu. Na druhej strane, ale bol to práve on, kto prijal náramne odvážne rozhodnutie, že povedie malú armádu z pomerného bezpečia Tyru a pustí sa do obliehania Akkonu v roku 1189.¹³

Práve v tomto roku sa dali udalosti napomáhajúce vzniku Rádu nemeckých rytierov do pohybu. Ale príčiny tohto obliehania a vtedajšej situácie na Blízkom východe musíme hľadať ešte o pár rokov skôr.

¹⁰ *Svätá Biblia*. Bratislava: Slovenská biblická spoločnosť, 2012, str. 1308, Ep. Sv. Pavla Rimanom 8:31.

¹¹ OSAĐAN, Róbert. Križiaci - bojovníci v mene cirkvi. *Historická revue*. Bratislava: SAHI, 2008 str. 8.

¹² Tamtiež, str. 11.

¹³ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, str. 20.

2.3.1. SALADIN

*Al-Malik al-Násir Júsuf Ibn Nadžm ad-Dín Ajjúb ibn Šádí Abú 'l-Muzaffar Saláh ad-Dín.*¹⁴ Meno, ktoré u každého križiackeho dobyvateľa vyvolávalo rešpekt. Veliteľ, ktorého jeho spolubojovníci milovali a protivníci nenávideli. Osobnosť, ktorá zmenila vývoj kresťansko-moslimských bojov v celej Svätej zemi. Obávaný, všetkým dobre známy *Saladin*. *Saladin* zvrátil nepriaznivý sled udalostí pre moslimské obyvateľstvo Blízkeho východu, ktoré sa odohrávali pred jeho nástupom na trón.

Začiatkom roku 1187 napísal listy do všetkých provincií, povolávajúce bojaschopných mužov do zbrane vo svätej vojne. V rukách držal dôležitú psychologickú kartu. Jeho jednania s grófom Raymondom z Tripolisu už sami o sebe oslabili kresťanskú stranu vzájomným obviňovaním a podozrievaním. Pre Raymonda bol kráľ Guy de Lusignan hlavným nepriateľom a *Saladin* naopak jeho jediným spojencom. *Saladinov* posol *al-Afdal* ho ako spojenca umiernené požiadal, aby umožnil vyslanie siedmich tisíc jazdcov cez územie Galiley, ovládanej práve Raymondom. Raymond bol v zložitej situácii. Ak by spolupracoval, jeho povesť by sa pošpinila, ale zároveň sa nemohol vzdať napojenia na *Saladina*, pokiaľ trvala vojenská hrozba zo strany kráľa na južnej hranici. Kompromisným riešením bol prechod jazdcov za podmienok, že nebudú nikomu a ničomu škodiť, a vrátia sa za riekou Jordán pred zotmením toho istého dňa, ako vkročili na galilejské územie. Mnohí ho označili za zradcu. Ako náhle sa táto správa dostala do uší veľmajstrovi templárov Gerrardovi de Ridefort, odpoveď na seba nenechala dlho čakať. Bol to muž, ktorý by nenechal neveriacich len tak sa beztriestne prechádzať naprieč kresťanským územím. Zhromaždil pod svojou vlajkou všetkých templárov z okolia a napadli moslimských jazdcov pri Safuríji. Tento pokus vybojovať víťazstvo sa premenil na masaker, po ktorom prežili okrem veľmajstra iba dvaja jeho rytieri.¹⁵

¹⁴ NICOLLE, David. *Tretí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, str. 20.

¹⁵ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet a.s., 2009, str. 162 - 164.

To bola iba predohra k udalostiam a bitkám, ktoré sa mali v tomto roku odohrať. Ku koncu mája sa *Saladin* so svojou armádou obrátil späť k severu. Jeho nepriateľ sa ale taktiež šikoval. Všetko sa schyľovalo k najväčšej konfrontácii medzi dvoma náboženstvami akú Svätá zem zažila. Tak sa aj stalo. Rozhodujúca bitka, ktorá absolútne zmenila pomer síl. Odohrala sa 4. júla 1187 pri Hattíne. *Saladin* na hlavu porazil celé kresťanské vojsko, až na pár výnimiek, ktorým sa podarilo utiecť. Od tohto momentu, veci nabrali rýchly spád. Kapitulácie miest na seba nenechali dlho čakať: Tiberiada 5. júla 1187 (grófka Eschiva), Akkon 10. júla 1187 (majordómus Joscelin de Courtenay). Do konca septembra mal *Saladin* už vo svojej moci Nábulus, Jaffu, Sidon, Toron, Bejrút a Aškalón. To najdôležitejšie mesto podľahlo veľmi skoro po zdrvivujúcom víťazstve pri Hattíne.¹⁶

Ani Balian z Ibelinu nedokázal zabrániť najväčšej skaze pre kresťanov. V piatok 2. októbra 1187, dvadsiateho siedmeho dňa mesiaca *radžáb* roku 586 *hidžry* vpochodoval *Saladin* slávnostne do Jeruzalemu. Jeho vojaci neskrivili jedinému kresťanovi ani vlas. Kresťanský svet sa samozrejme s pádom Jeruzalemu nezmieril a už počas toho istého mesiaca októbra, v ktorom padol Jeruzalem, vyhlásil pápež Gregor VIII. tretiu križiacku výpravu.¹⁷

2.3.2. KONRÁD Z MONTFERRATU

Postava Konráda z Monferratu, záchrancu Tyru a skutočného hýbateľa tretej križiackej výpravy, zostala spoločne s anglickým kráľom Richardom najvýraznejšie vrytá do dobových moslimských kroník. Takto o ňom rozprával kronikár *Ibn al-Athír*:

„Stalo sa, že jeden Frank zo zámoria menom Markíz - nech ho Boh prekláje! - vyplával na more s veľkým bohatstvom, aby vykonal púť a taktiež za obchodom, ale nevedel o porážke Frankov. Dorazil teda do Tyru, kde sa zhromaždilo mnoho Frankov. Saladin totiž nechal odísť z každého dobytého

¹⁶ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet a.s., 2009, str. 170 - 173.

¹⁷ KOVAŘÍK, Jiří. *Meč a kříž*. Praha: Mladá fronta, 2005, str. 241.

mesta obyvateľov, ktorí zamierili do Tyru. Neboli to bojovníci a nemali ani vodcu, ktorý by ich zjednotil a viedol do boja. Uvažovali o tom, že začnú vyjednávať a ponúknu kapituláciu mesta. Vtedy dorazil Markíz a odradil ich od takéhoto kroku. Dodal im odvalu a zaručil im, že sa ujme obrany mesta. Rozdelil peniaze a uložil im jedinú podmienku, že mesto a okolie bude patriť iba jemu. Bol to prevtelený diabol, ktorý dokázal vládnuť. Obyvatelia sa zhodli, že mesto budú brániť a bojovať za neho.“¹⁸

Nečudo, že arabský kronikár označil Konráda za diabla. Konrád poskytol zdecimovanému vojsku a zúfalému obyvateľstvu oporný bod, miesto kde môžu v bezpečí pokračovať vo svojom živote. Ubránením Tyru svitla pre križiakov nová nádej. Nádej, ktorá sa už zdala byť stratená po dobytí všetkých dôležitých miest, ktoré držali pevne v rukách a prišli o nich *Saladinovou* zásluhou. A to všetko v meste, ktoré nebolo ďaleko od centra diania, nebolo to provinčné osídlenie niekde na severe Turecka, alebo bližšie k latinským kráľovstvám, bolo to priamo vo Svätej zemi a na dohľad od všetkého dôležitého. V tom čase sa Tyr stal symbolom toho, že boj za nesmierne dôležitú vec pre ľudí s vierou v Ježiša Krista ešte neskončil a nie je stratený.

Hnev a odhodlanie pomstiť sa za padlý Jeruzalem a všetky príkoria spáchané na kresťanskom obyvateľstve boli dôležitou morálnou silou preživších križiakov zhromaždených v Tyre. Dobová kronika už spomínaného *Ibn al-Athíra* nám to potvrdzuje:

„Kto sa nemohol postaviť do pola sám, zaplatil za seba náhradu, alebo dával križiakom peniaze podľa ich podmienok. Nejaký franský zajatec mi rozprával, že jeho matka nemala iného syna než jeho na svete a nevlastnila nič než svoj dom, a tak predala dom a z utržených peňazí vybavila syna, aby išiel oslobodiť Jeruzalem.“¹⁹

Tyr však splnil v tomto období ďalšiu dôležitú funkciu. Za jeho hradbami sa formovalo ťaženie rytierov kríža odhodlaných znovu dobyť stratené územia.

¹⁸ *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Praha: Argo, 2010, str. 165 - 166.

¹⁹ Tamtiež, str. 170 - 171.

2.3.3. AKKON, MESTO, O KTORÉ ZÁPOLIL SVET

Križiaci sa vydali na ťaženie, ku ktorému sa zhromaždili v Tyre. Do mesta boli neustále privázané ďalšie a ďalšie posily, zbrane a muži z Európy. Bolo ich toľko, že sa všetci nezmestili do vnútra mestských hradieb. Pochodovali celou cestou tesne pozdĺž pobrežia, pretože pre pochod to bolo schodné a prístupné územie. Ich lode pritom plávali popri nich pri pobreží. Na cestu sa vydali 22. augusta 1189 a v polovici mesiaca dorazili k Akkonu. Keď *Saladin* dorazil neďaleko Akkonu, videl, že Frankovia obľahli mesto od mora k moru, takže pre jeho vojská nezostalo miesto, kde by sa mohli dostať do mesta. Rozložil teda svoj tábor priamo naproti nim.²⁰

Veliteľom križiackych vojsk bol už spomínaný Guy de Lusignan, formálny vládca Jeruzalemu, ktorý odvážne prevzal iniciatívu a vytiahol v čele asi 400 rytierov a 7000 pešiakov podporovaný pisanským loďstvom proti Akkonu. Križiaci a moslimské jednotky na seba permanentne útočili počas celého obliehania, bez rozhodujúceho úderu na jednej či druhej strane. Konkrétny priebeh jednotlivých šarvátok by bol neskutočne obsažný, avšak dôležité udalosti ohľadom vzniku Rádu nemeckých rytierov sa dali do pohybu viac-menej paralelne s udalosťami odohrávajúcimi sa pred hradbami Akkonu.²¹

Tri mesiace pred začiatkom tohto ťaženia, 11. mája 1189, vyrazila hlavná časť výpravy z Regensburgu, pod velením cisára Fridricha I. Barbarossu. Avšak pri pokuse prejsť brodom rieky Salef severne od mesta Silifke, sa cisár nešťastne utopil. Podstatne zredukovaná armáda pokračovala pod vedením jeho syna Fridricha VI. Švábskeho cez Antiochiu smerom k Akkonu, kam dorazila 8. októbra 1190. Tu sa spojila s oddielmi Konráda z Montferratu a Guya de Lusignan. Nemecké oddiely boli posilnené o križiakov pochádzajúcich z dolných „Nemiec“, ktorí pod velením Adolfa von Holstein zvolili cestu po mori a do oblasti bojov dorazili už na jeseň roku 1189.²²

²⁰ *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Praha: Argo, 2010, str. 171 - 172.

²¹ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, str. 46.

²² PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 12.

2.3.4. ZALOŽENIE RÁDU

Samotné boje však neboli hlavnou príčinou utrpenia križiakov pod Akkonom. Ďaleko horšie boli epidémie, sprevádzajúce v nemalej miere snád' všetky križiacke ťaženia. Proti zúriacej nákaze a k ošetrovaniu ranených zriadili už v polovici roku 1190 mešťania z Brém a Lübecku stanový lazaret²³ neďaleko cintorína svätého Mikuláša. Pri jeho výstavbe boli využité rôzne materiály, hlavne plachty z poškodených lodí.²⁴

Táto poľná nemocnica fungovala po celú dobu obliehania Akkonu. Keď konečne k mestu dorazil Fridrich VI. Švábsky so svojou armádou, boli početní ranení a chorí okamžite odvedení do tohto poľného zariadenia, aby tam boli ošetrení. Je pravdepodobné, že medzi tými, ktorí slúžili v tejto poľnej nemocnici, boli aj rehoľníci z bývalého špitálu Panny Márie Nemcov v Jeruzaleme, o ktorom som hovoril v úvodnej kapitole.²⁵

Ešte v tom istom roku obdržali špitálnici v čele s majstrom Sibrandom sľub, od samotného kráľa Guya a jeho manželky Sybilly, že si po dobytí Akkonu budú môcť v jeho stenách zriadiť trvalý hospic v miestach bývalého arménskeho útulku. Predstavený spoločenstva je v kráľovom liste označený ako majster, to jest titulom náležiacim v tej dobe iba generálnym predstaveným rytierskych²⁶ rádov.²⁷

O priamej kontinuite s pôvodným jeruzalemským domom svedčí nielen určenie špitálu v zmienenom liste, ale aj v bule pápeža Klementa III. zo 6. februára nasledujúceho roku, kde pápež berie špitál spolu s celým jeho personálom pod zvláštnu ochranu. Táto listina je zrejme dôsledkom vypočutia

²³ ...also von Deutschen für Deutsche angelegtes Zelt hospital... (Herders Kirchenlexikon, d.c.c D. III., str. 1591) Údaje o použítom materiály svedčia o tom, že zakladatelia špitálu patrili skôr ku skupine, ktorá pribudla pod Akkon po mori s von Holsteinom. PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 12.

²⁴ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 12 - 13.

²⁵ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 20.

²⁶ ...Hoc autem donamus et concedimus per manum magistri Sibrandi qui hoc hospitale incepit et aedificavit et obsidione Accon.. (Výňatok z citácie kráľa Guya). PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 13.

²⁷ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 12 - 13.

žiadosti vojvodcu Fridricha (mladšieho) k jeho bratovi Heinrichovi, aby v Ríme vymohol uznanie špitálnej komunity za nezávislú rehoľnú spoločnosť, riadiacu sa pravidlami rehole svätého Augustína. Po odjazde zriaďovateľov z Brém a Lübecku späť do Nemecka sa švábsky vojvoda Fridrich VI. stal hlavným protektorom spoločnosti.²⁸

V novembri roku 1190 vybral v mene pápeža cisár do čela asi štyridsiatky rytierov špitálnikov prvého veľmajstra. Tento titul sa však ujímal veľmi pozvoľna a popri ňom sa taktiež používali aj tituly prior alebo praeceptor. Ako prvé je zmieňované meno Sibrand a až po ňom Gerhard.²⁹ Avšak podľa iných zdrojov, Fridrich VI. poveril priamou správou nad rádom svojho kaplána Gerharda a komorného Burcharda. Tí dvaja však boli veľmi neznalí špitálneho remesla, a preto praktické vedenie inštitúcie zostalo naďalej na Sibrandovi.³⁰

Bohužiaľ pre nemeckých križiakov a zároveň aj pre budúcich rádových bratov Fridrich Švábsky počas obliehania Akkonu v roku 1191 zomrel. Do čela zostávajúcich ríšskych vojsk sa postavil Leopold V.³¹

2.3.5. ZA HRADBY AKKONU S RICHARDOM I. LEVIE SRDCE

Kvôli tomuto legendárnemu anglickému kráľovi sa musíme znovu vrátiť v obliehaní o pár mesiacov dozadu. Ešte skôr ako dorazil nemecký križiacky kontingent, tak sa na jar roku 1191 vylodil vo Svätej zemi francúzsky kráľ Filip August a začiatkom júna aj Richard I. Levie Srdce, ktorý si mesiac predtým urobil menšiu odbočku na Cyprus, odkiaľ vyhnal vzbúreného byzantského vládcu Izáka Komnena³² a ostrov dobyl. Slabnúce útoky kresťanských vojsk dostali razom poriadny stimul v podobe statočného a chrabrého vodcu, stojaceho vždy na čele svojej armády.³³

²⁸ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 13.

²⁹ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 8.

³⁰ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 13.

³¹ NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, str. 47.

³² Tamtiež, str. 51.

³³ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet a.s., 2009, str. 201.

„V noci 8. júna zavrieskali trúbky po celom kresťanskom tábore pri Akkone a na plážach žiarili ohne k uvítaniu kráľa.“³⁴

Dvojité obklúčenie mesta pokračovalo. Boje však po príchode dvoch korunovaných hláv zintenzívneli. *Saladinova* armáda sa pokúšala preraziť línie obliehateľov a oslobodiť posádku mesta. Nakoniec sa však jednotky vo vnútri mesta nemohli ďalej udržať a kapitulovali bez *Saladinovho* súhlasu 12. júla 1191.³⁵

„Všetci Frankovia vykriekli radosťou a moslimovia pocítili strašnú bolesť. Celý náš tábor (pre kronikára Bahá 'ad-Dín moslimský tábor) sa rozoznel zúfalým volaním a nárekmi, plačom a vzlykmi. Markíz (Konrád) vstúpil do mesta so štandardou kráľa. Jednu vztýčil na citadele, ďalšiu na minarete hlavnej mešity - a bolo to v piatok! Ďalšiu zástavu rozvinul na templárskej veži a ďalšiu na veži Bojov. A všade tými zástavami nahradzoval zástavy islamu.“³⁶

Saladin nakoniec akceptoval kapituláciu mesta a ustúpil. Pripravil úhradu výkupného vo výške dvestotisíc dinárov. Kráľa Richarda však nezaujímali peniaze, skôr ďalšie dobrodružstvo. Obrancov Akkonu bolo v jeho očiach príliš mnoho na to, aby ich mohol ustrážiť a boli príliš schopní, aby ich pustil naspäť k svojim. 20. augusta ich začal systematicky vraždiť na pláni pred mestom, priamo pred očami *Saladinovho* vojska.³⁷

Krátko po vstupe do mestských brán získali Gerhard spolu s Burchardom miesto pri mestských hradbách, v jednej zo záhrad blízko brány svätého Mikuláša, kde bratia vystavali kamenný špitál s kostolíkom zasväteným Panne Márii. V ňom bol taktiež pochovaný, krátko na to zosnulý, vojvoda Fridrich VI. Švábsky, prvý veľký protektor nemeckého domu.³⁸

Táto nemocnica susedila s nemocnicou Arménov a nachádzala sa neďaleko rezidencie patriarchu. Rehoľníci špitálu Panny Márie Nemcov

³⁴ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet a.s., 2009, str. 201.

³⁵ NICOLLE, David. *Tretí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, str. 51.

³⁶ *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Praha: Argo, 2010, str. 202.

³⁷ HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet a.s., 2009, str. 205 - 206.

³⁸ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 13.

v Jeruzaleme naďalej nosili tento starý titul s nádejou a dôverou, že dom Bohorodičky bude môcť byť znovu obnovený vo svätom meste Jeruzaleme, prinavrátenom kresťanskej viere.³⁹

Dobytím Akkonu a získaním útočiska, pre konečne v budove umiestnenú nemocnicu, ktorá nahradila poľný „MASH“ pred hradbami prístavného mesta, sa začala úplne nová kapitola pre Rád nemeckých rytierov. Teutónski rytieri už neboli len ranhojičmi pobehujúcimi sem a tam pri obliehaní, ale stali sa popri tepmlároch a johanitoch najznámejším a najznávanejším rytierskym rádom.

3. PÔSOBENIE RÁDU

Názov Rád nemeckých rytierov je odvodený od nemeckého názvu *Orden Brüder vom Deutschen Haus St. Mariens in Jerusalem* - Rád bratov nemeckého domu Panny Márie v Jeruzaleme. Skrátene *Deutscher Orden* alebo *Deutsche Ritterorden* - nemecký rád, taktiež nemecký rytiersky rád. V latinčine znie názov rádu *Ordo Fratrum Domus Sanctae Mariae Theutonicorum Hierosolimitanum/Ordo Theutonicorum* z tohto označenia poznáme nemeckých rytierov aj ako teutónskych. Toto pomenovanie má pôvod v označení *fratrum Theutonicorum ecclesie Sanctae Mariae Hiersolymitanae*, ktorým bulou verifikoval novovzniknutý rád 6. februára 1191 pápež Klement III.⁴⁰

3.1. CIRKEVNÉ UZNANIE

Úzke spojenie medzi rehoľníkmi z lazaretu Panny Márie Nemcov a Svätou ríšou rímskou národa nemeckého, nastalo po usadení sa v Akkone. Rýsovala sa ďalšia podpora zo strany nového cisára Heinricha VI. Rád nemeckých rytierov už mal svoje kamenné pôsobisko a mal aj verifikáciu

³⁹ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 21.

⁴⁰ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 9.

prostredníctvom vydanej buly. Chýbalo im už len oficiálne uznanie nezávislosti. Toto uznanie získali konečne od pápeža Celestína III. vďaka intervencii cisára. Celestín bulou s dátumom 21. decembra 1196 definitívne potvrdil existenciu Rádu Panny Márie Nemcov v Jeruzaleme, cirkevného spoločenstva podriadenému reholi svätého Augustína a vymykajúcu sa každej autorite, okrem Svätej stolice.⁴¹

Veľmajstri rádu boli zatiaľ nazývaní priori a majstri, stále pod dohľadom⁴² johanitov až do zlomového roku 1197, keď nemecká výprava na podnet cisára Heinricha VI., ktorý ale bohužiaľ ešte pred jej začiatkom zomrel,⁴³ dorazila do latinských štátov vo Svätej zemi. Ako prvý to bol Sibrand (1190), po ňom Gerhard (1192), ďalej Heinrich (1193 - 1194) a Ulrich (1195).⁴⁴

Nemecké kniežatá prítomné vo Svätej zemi chceli dosiahnuť potvrdenie transformácie cirkevného rádu na vojenský a dali to na vedomie v roku 1198 na zhromaždení v Akkone. Tak sa aj stalo. K oficiálnemu vyhláseniu rádu ako rytierskeho rádu došlo v marci 1198 behom schôdzky cirkevných a svetských predstaviteľov nemeckých účastníkov tretej krížovej výpravy v dome templárov v Akkone. Do čela rádu bol oficiálne zvolený Heinrich Walpot von Bassenheim, ktorý bol od roku 1196 priorom⁴⁵ rádu. Pri tejto príležitosti mu veľmajster templárov Gilbert Erail predal kópiu templárskych stanov.⁴⁶

Tak sa po dlhej, namáhavej a komplikovanej ceste za oficiálnym uznaním, stal Heinrich Walpot von Bassenheim prvým veľmajstrom Rádu nemeckých rytierov, ktorý nebol pod dohľadom johanitov. Status rádu definitívne vyjasnil pápež Inocent III., ktorý 19. februára 1199 stanovil pápežskou listinou, že rád bude podliehať reholi johanitov v charitatívnej

⁴¹ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 22 - 24.

⁴² NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, str. 20.

⁴³ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 23.

⁴⁴ NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, str. 20.

⁴⁵ Tamtiež, str. 20.

⁴⁶ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 9.

činnosti a bratia rytieri budú podliehať reholi templárov, a budú taktiež nosiť biely plášť, ale s čiernym krížom namiesto červeného.⁴⁷

Rytieri v tomto novom vojenskom ráde neboli mnísi doslova, boli skôr rehoľníci (anglicky friar). To znamená, že nemuseli prežiť svoj život v modlitbách v kláštore.⁴⁸

3.2. ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA

„Sľubujem mravnosť svojho tela, chudobu a poslušnosť Bohu, svätej Márii, a Tebe majstrovi teutónskeho rádu, a Tvojim nástupcom v súlade s pravidlami a rehoľou rádu, poslušnosť až do smrti.“⁴⁹

Tak znela prísaha pri prijímaní do Rádu nemeckých rytierov. Ešte predtým museli noví uchádzači odpovedať na desať otázok:

- 1) *Patríš k inému rádu?*
- 2) *Si ženatý?*
- 3) *Máš nejakú skrytú fyzickú deformáciu ?*
- 4) *Máš dlhy?*
- 5) *Si služobník (iný ako ministerialis⁵⁰)?*
- 6) *Si pripravený bojovať v Palestíne?*
- 7) *Si pripravený bojovať kdekoľvek inde?*
- 8) *Si pripravený starať sa o chorých?*
- 9) *Si pripravený vykonávať všetky zručnosti, ktoré poznáš tak, ako ti bude nariadené ?*
- 10) *Si pripravený riadiť sa rehoľou?⁵¹*

Na prvý pohľad je zrejmé, že odpoveď na prvých päť otázok je nie, a na zostávajúcich päť áno.

Nová hierarchia v ráde mala z hľadiska organizačnej štruktúry mnoho spoločných a podobných znakov ako templárska.

⁴⁷ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 24.

⁴⁸ URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, str. 13.

⁴⁹ Tamtiež, str. 18.

⁵⁰ Ministerialis - bojovník, ktorý mohol byť teoreticky aj „neslobodného stavu“.

⁵¹ NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, str. 20.

● **Hochmeister/Magister Generalis** ●

Veľmajster stál na čele celého rádu.

● **Gross-Komtur/Magnus Commendator** ●

Čiže veľký komtúr, fakticky zástupca veľmajstra. Disponoval ozbrojenými silami a podliehala mu aj doprava.

● **Ordensmarschall/Summus Marescalcus** ●

Najvyšší maršal, šéf vojenských záležitostí.

● **Spittler/Summus Hospitalarius** ●

Veľký špitáľník, správca vecí lazaretného charakteru

● **Treßler** ●

Pokladník zodpovedný za finančné záležitosti.

● **Trappier** ●

Brat zodpovedný za ošatenie, výzbroj a výstroj.

Z týchto šiestich najdôležitejších hodností pozostával Veľký koncil.⁵²

Pre bližšiu predstavu funkcií rádových bratov Veľkého koncilu by som ich úlohy rád prirovnal k dnešným politickým postom v našej republike. Veľmajster zaujal funkciu prezidenta, veľkého komtúra som pasoval do úlohy premiéra a zároveň ministra vnútra, najvyššiemu maršalovi patrilo post náčelníka generálneho štábu a čiastočne aj ministra obrany, veľký špitáľník jednoznačne prislúchal na miesto ministra zdravotníctva, pokladník sa výborne hodil na funkciu ministra financií. *Trappierovi* sa mi hľadal odpovedajúci politický úrad vo vláde ťažko, ale vzhľadom k jeho povinnostiam v zásobovaní a obstarávaní výzbroje a výstroje, som mu udelil hodnosť šéfa úradu pre verejné obstarávanie.

Okrem veľmajstra bol každý z týchto úradov obsadzovaný na určitú dobu, spravidla na jeden rok a uplatňovalo sa pravidlo striedania vo funkciách, čiže členovia rádu v nich rotovali.⁵³

⁵² SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, str. 95 - 96.

⁵³ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 15.

Veľmajster bol volený generálnou kapitulou na doživotie, alebo pokiaľ nerezignuje. Proces voľby bol formálny a komplexný. Začínal voľbou jedného z rádových rytierov za „vedúceho voliteľa“, ktorý bol ušetrený od všetkých svojich povinností, alebo povolaný zo vzdialenejších provincií. Túto voľbu museli uznať všetci členovia kapituly. Tzv. vedúci voliteľ vybral druhého rytiera ako ďalšieho voliteľa, ktorého taktiež museli schváliť ostatní. Títo dvaja potom vybrali ďalšieho. Takto to postupovalo až kým vo „volebnej komisii“ nebolo osem rytierov, jeden kňaz a štyria členovia nižšej hierarchickej úrovne. Následne všetci zložili prísahu, týkajúcu sa ich povinnosti vybrať bez predsudkov najvhodnejšieho kandidáta. Potom počas uzavretého rokovania vedúci voliteľ vydal prvé odporúčanie na post veľmajstra. Ak nominovaný nevyhral väčšinou hlasov, tak ďalší členovia navrhovali svojich kandidátov, až kým voľba nebola jasná. Keď kolégium prednášalo svoje rozhodnutie v generálnej kapitule, tak kňazi začali nôtiť *Te Deum Laudamus* (Teba Bože chválime) a eskortovali nového veľmajstra k oltáru aby zložil oficiálnu prísahu k svojmu novonadobudnutému úradu.⁵⁴

Po oficiálnom cirkevnom uznaní mal nový rád okrem svojho hlavného sídla v Akkone ešte ďalšie sídla vo Svätej zemi. V Gaze, v Jaffe, v Aškalóne a v Rame. Expandovanie pokračovalo ešte pred Inocentovou listinou do Európy. Od roku 1197 sa rád usadil v Barlette na juhu Talianska a v sicílskom Palerme. Komenda⁵⁵ v Sonntagu v Štajersku a nemocnica v durínskom Halle boli založené v roku 1200, o dva roky neskôr v Bolzane na severe Talianska. V roku 1204 nové komendy v Prahe a vo Viedni, 1206 v meste Polizzi na Sicílii, 1207 Reichenbach, 1209 Norimberg a južné Grécko, a rok 1210 Regensburg spolu s mestom Aichach.⁵⁶

V súlade s územnou expanziou rádu bolo nutné uviesť do praxe nové správčovské hodnosti. Dokonca ešte pred pádom Akkonu menovali vtedajší

⁵⁴ URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, str. 15 - 16.

⁵⁵ Komenda je označenie pre stredoveké sídlo rytierskeho rádu. Je to základná administratívna jednotka. V čele komendy stojí komtúr.

⁵⁶ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 24 - 25.

veľmajster Sibrand spoločne s generálnou kapitulou vo Svätej zemi majstra pre Nemecko - *Deutschemeister*, ktorý mal na starosti rádové bailie⁵⁷ v Nemecku, a taktiež zemských majstrov - *Landmeister*, správcov rozsiahlych provincií rádu pre Prusko a Livonsko. Ich povinnosťou bolo zasielať výročnú správu veľmajstrovi v Akkone.⁵⁸

Okrem už iných zmienených hodností zaujímali rešpektované postavenie:

Kanzlei - kancelár

Münzmeister - mincmajster, zodpovedal za razbu vlastnej meny (pruský šiling)

Pfundmeister - colný majster, zodpovedal za výber cla

Generalprokurator - generálny prokurátor, zástupca rádu pri apoštolskej stolici

Großschäffer - obchodný zástupca/veľký šafár, najvyšší predstaviteľ vo veciach obchodu a hospodárstva, na ktorého sa vzťahovala zvláštna imunita

Ďalšími členmi rádu boli:

Diener - služobníctvo

Dienstherren - lénnici respektíve vazali

Halb-brüder - doslova „polovičný brat“, služobní bratia

Graumäntler - „šedokabátnici“, ekvivalentný názov k služobnému bratovi

Ministerialis - bojovník, ktorý mohol byť teoreticky aj neslobodného stavu

Ritter - jazdec, ale obvykle prekladané ako rytier⁵⁹

Prvým, už spomínaným veľmajstrom sídliacim v Akkone bez johanitského dohľadu bol Heinrich Walpot von Bassenheim. Po ňom nasledoval Otto von Kerpen (1200 - 1208). Treba uviesť, že všetci doterajší veľmajstri pochádzali od špitálnikov. Ako prvý veľmajster nepochádzajúci z rovnakého inštitútu bol Durínčan Heinrich von Tunna zvaný Bard pôsobiaci v rokoch 1208 až 1210. Počas jeho veľmajstrovania boje vo Svätej zemi

⁵⁷ Bailia je administratívna jednotka, čiže provincia.

⁵⁸ NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, str. 21.

⁵⁹ Tamtiež, str. 2.

pokračovali, a v priebehu nich povest' nemeckých rytierov rýchlo narástla.⁶⁰ Často asistovali johanitom pri ich výpadoch proti moslimom z hradu Silifke. Počas jedného z týchto atakov bol Heinrich Bard zabitý.⁶¹ Postupne boli zriaďované rôzne rádové inštitúcie, avšak ostatné interné počínanie rádu nebolo až tak významné, aby sa zapísalo hrubými písmenami do análov rádu, tak ako nasledujúci a s istotou jeden z najschopnejších, a najslávnejších veľmajstrov Rádu bratov nemeckého domu Panny Márie v Jeruzaleme - Hermann von Salza.⁶²

3.3. HERMANN VON SALZA

Hermann von Salza sa narodil okolo roku 1170 v malej obci Langesalza neďaleko Eisenachu v Nemecku. V mladosti vyrastal na dvore vojvodu z Durínska, kde sa naučil ako sa správa urodzené obyvateľstvo, a ako si získať náklonnosť vrchnosti.⁶³

V spoločnosti, kde úspech závisel na bohatstve a vznešenom pôvode, bol Hermann v pozadí, pretože nemal ani jedno, ani druhé. Musel si vybrať medzi duchovným životom kňaza, alebo odchodom na východ, kde poľskí vojvodovia radi uvítali schopného bojovníka. Pri vstupe do teutónskeho rádu mohol skombinovať obe svoje cnosti - duchovno a silu, a vydať sa na priamu cestu ku sláve. Našťastie si vybral malý rytiersky rád, pretože by sa v privilegovanejších a starších rádoch nedostal na vysoké funkcie. Z jeho osobnosti vyžarovala prívetivosť a spolu s jeho diplomatickým talentom mohol zanechať dojem všade. Za veľmajstra Rádu Panny Márie Nemcov v Jeruzaleme bol zvolený v mladom veku, zrejme okolo tridsiatky, aj napriek jeho nízkemu pôvodu, nad ktorým prevažovali jeho schopnosti. Bol jeden z tých mužov, inšpirujúcich ostatných svojou čťou, odvahou a schopnosťami.⁶⁴

⁶⁰ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 16.

⁶¹ SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, str. 61.

⁶² BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 26.

⁶³ SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, str. 97.

⁶⁴ URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, str. 24.

V dobe, keď sa stal veľmajstrom rádu, nebola situácia latinských kráľovstiev na Blízkom východe veľmi uspokojivá. Celé vnútrozemie spolu s Jeruzalemom bolo v moslimských rukách. Križiaci štvrtej výpravy namiesto boja proti neveriacim vyplienili v roku 1204 Konštantínopol a vo Svätej zemi márne čakali na pomoc. Ešte rok pred von Salzovým zvolením sa aj nemeckí rytieri zúčastnili honby za bohatstvom rozpadajúcej sa Byzantskej ríše a usadili sa na juhu Peloponézu v Kalamate. Zvolenie mladého brata z Durínska znamenalo významný zvrät v osude rádu, ktorý sa vyznačoval najmä spoluprácou s cisárstvom. Veľmajster si veľmi rýchlo uvedomil, že ak má Jeruzalemské kráľovstvo, respektíve to, čo z neho zostalo upevniť svoju pozíciu, potrebuje neustály prísun novej krvi z Európy. Iba cirkevné rády mohli byť v Oriente stálou silou, o ktorú sa dalo oprieť. Po jeho zvolení mal Rád nemeckých rytierov v Palestíne len malé vojsko. Jedným z veľmajstrových hlavných cieľov bolo dostať stav vojska na rovnakú úroveň, akú mali oba konkurenčné rády.⁶⁵

Špecifickú kapitolu v jeho živote predstavuje angažmán v Kilikijskej Arménii,⁶⁶ ktorá sa stala dôležitou enklávou pre teutónsky rád. V sprievode vtedajšieho rímskeho cisára Otta IV., vyjednal von Salza s arménskym kráľom Levom II. zisk pevnosti Amudain na kilikijskej pláni, známu aj ako Amuda a okolitých osád. Potvrdením mu bola pápežská bula Inocenta III.⁶⁷

3.3.1. TRANSYLVÁNSKE DOBRODRUŽSTVO SKVELÉHO DIPLOMATA

Hermann von Salza udržiaval úzke väzby s členmi rodín rádov sídliacich v Nemecku, a práve tie mu sprostredkovali výzvu uhorského kráľa Ondreja II., ktorý si prial zaistiť bezpečnosť východnej hranice Uhorska, ohrozovanej kumánskymi⁶⁸ útokmi. Kráľ dal rádu k dispozícii oblasť Barcasag/Burzenland.

⁶⁵ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 28 - 31.

⁶⁶ Juhovýchodné pobrežie dnešného Turecka.

⁶⁷ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 20.

⁶⁸ Kumáni boli západné kmene Kypčakov známe tým, že sa časť z nich vo vrcholnom stredoveku dostala do strednej Európy.

V reakcii na túto výzvu sa nemeckí rytieri v roku 1211 usadili na juhovýchode Transylvánie. Z toho je zrejmé, že von Salza neobmedzoval svoje ambície iba na Svätú zem, ale uvažoval o premiestnení bratov - rytierov do Európy. Prikladal dôležitosť ochrane hraníc kresťanských národov východnej Európy, neustále ohrozovaných pohanskými národmi. Doposiaľ bola činnosť rádu sústredená v Levante, ale s Hermannom von Salza sa ťažisko aktivít presunulo ku Svätej ríši rímskej národa nemeckého.⁶⁹

Hermann von Salza hral podstatnú rolu v komplikovaných vzťahoch medzi cisárstvom a pápežskou stolicou. Jeho ohromné diplomatické umenie vyvrcholilo 23. januára 1214 keď cisár Fridrich II. prehlásil veľmajstra rádu a jeho nástupcu plnoprávnymi členmi cisárskeho dvora. O rok neskôr 25. júla 1215 dokázal von Salza svojimi schopnosťami takmer nemožné. Fridrich II. prijal cisárske insígnie z rúk moháčskeho arcibiskupa Siegfrieda v katedrále v Aachene, ktorú dovtedy držal už zosadený Oto IV.⁷⁰

Potom, čo sa podieľal na vybavovaní nemeckých záležitostí v záujme Fridricha II., sa von Salza vrátil do Akkonu až v roku 1217.⁷¹

3.3.2. POD CISÁRSKOU OCHRANOU

Situácia bola znepokojivá rovnako ako keď veľmajster odchádzal. Nový kráľ Jeruzalemu Jean de Brienne sa oženil s Máriou z Montferratu. Neustále nájazdy moslimských vojsk prinútili pápeža k oživeniu myšlienky na v poradí už piatu križiacku výpravu. Tá sa dala do pohybu v roku 1217 a prví križiaci, Nemci zo Saska a z Rakúska spolu s Vlámami, prišli do Akkonu v septembri. Privítali ich tam veľmajstri vojenských rádov. Guillame de Chartres za templárov, Garin de Montaigu za johanitov a Hermann von Salza za nemeckých rytierov. Vojenské operácie začali hneď po tom, ako o pár týždňov neskôr došli námornou cestou uhorskí rytieri vedení Ondrejom II.

⁶⁹ SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, str. 97.

⁷⁰ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 32 - 35.

⁷¹ URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, str. 25.

spolu s cyperskými križiakmi na čele s kráľom Hugom I. Cyperským. Prvým výjazdom bol útok na Galileu a obliehanie hory Thabor. Kráľ Jean podnikol útok na Egypt námornou cestou.⁷²

Za pôsobenia von Salzu si teutónski rytieri vybojovali významné renomé ako obávaní vojaci, počas striedavého vojenského šťastia u Damietty 1219 - 1221. Egyptský sultán *Al-Kámil* sa 31. júla 1219 prebil až do templárskej časti križiackeho tábora. Teutónski rytieri, ktorým velil osobne veľmajster, zasiahli a privodili rozhodujúci obrat v celej bitke. A po dobytí Damietty, v noci 5. novembra 1219 mohol Hermann von Salza poslať pápežovi epištolu so zdeleníím, že získal kľúč od Egypta.⁷³

Behom trvania tohto vojenského ťaženia bola nemecko-rakúska časť križiakov rozmiestnená medzi Akkonom a Tyrom, kde práve títo križiaci začali prestavovať mohutnú pevnosť Montfort zvaný *Starkenber*g. Dočasný úspech Rádu nemeckých rytierov mal ohlas aj u pápežského stolca. Dňa 9. januára 1221 pápež Honorius III. zrovnoprávňuje nemeckých rytierov s templármi a s johanitmi tým, že im priznáva všetky zostávajúce privilégia.⁷⁴

Hermann von Salza sa bezprostredne po dobytí Damietty odobral do Európy, aby tam pre rád naverboval nových rytierov. Okamžite sa znovu zaplietol do záležitostí Fridricha II., ktorý ho poveril roku pána 1220 misiou u pápeža, aby vyjednal jeho podmienky pomazania. Fridrich sa pri tej príležitosti zaviazal, že do roka odíde do Svätej zeme. Za služby poskytnuté von Salzom prevzal cisár pod svoju ochranu členov rádu a všetok ich majetok. Na spiatočnú cestu na východ šiel Hermann von Salza v sprievode piatich stoviek rytierov a vylodili sa priamo v Damiette, kde bola situácia tragická. Pápežský legát Pelagius nepristal na dohodu so sultánom, a tak celá križiacka armáda upadla do obkľúčenia a bola oslobodená až po navrátení Damietty 7. septembra 1221. Týmto oficiálne skončila piata križiacka výprava, ale nie

⁷² BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 35.

⁷³ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 21.

⁷⁴ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 17.

diplomatické povinnosti veľmajstra. Pelagius, ktorý bol tak arogantný ako neschopný, obvinil zo svojho neúspechu Fridricha II. a von Salza bol znovu poverený nájsť kompromis medzi ním a pápežskou stolicou. Pod hrozbou exkomunikácie Fridrich znovu obnovil svoj sľub vydať sa na kruciátu. Po zmiernení pápežovho hnevu sa von Salza vrátil do Akkonu, kde opäť mohol konštatovať zhoršenie situácie vo franských táboroch.⁷⁵

Koncom roku 1222 sa zrodila myšlienka oženiť Fridricha II. s dedičkou jeruzalemského trónu Isabellou.⁷⁶ Nikto ešte nemohol tušiť, ako tento plánovaný sobáš zamieša situáciu. V roku 1223 Hermann von Salza získal od pápeža Honorio III. pätnásť dôležitých rádových dokumentov a k tomu mu pribalil pri jeho ceste do Nemecka, kde získaval podporu ríšskych kniežat pre novú križiacku výpravu, glejt, ktorý hrozil exkomunikáciou každému, kto by veľmajstrovi činil akékoľvek problémy. Korunu von Salzovej dôležitosti a privilegovanosti nasadil cisár, ktorý von Salzu v roku 1223 po prvý krát označil ako svojho dôverníka. Nemôžem opomenúť ani ďalšie urovanie sporu medzi grófom Heinrichom zo Schwerinu a dánskym kráľom Valdemarom II., ktorý sa ocitol v jeho väzení! Tento čin mal pre budúcnosť rádu tie najvýznamnejšie následky - Hermann von Salza sa podrobne zoznámil so situáciou v pobaltskej oblasti.⁷⁷ K tomu prispelo ešte menovanie Wilhelma z Modeny pápežským legátom pre baltické biskupstvá v roku 1224. Wilhelm z Modeny a Hermann von Salza sa poznali veľmi dobre.⁷⁸

„Rok 1225 priniesol všetkým aktérom vtedajších udalostí na politickej šachovnici nové starosti. Pápež musel kvôli nepokojom v Ríme utiecť do Tivoli, v Uhorsku už doslova pod hrozbou ozbrojeného stretu vyhánali teutónskych rytierov z Burzenlandu a cisár Fridrich II. sa pod nátlakom pápežskej kúrie

⁷⁵ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 37 - 41.

⁷⁶ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 24.

⁷⁷ URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, str. 25 - 26.

⁷⁸ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 26.

*zaviazal zmluvou so San Germana zahájiť najneskôr v auguste 1227 križiacke ťaženie.*⁷⁹

Na konci augusta tohto roku sa konala dôležitá svadba Isabelly s cisárom Fridrichom II. v Akkone a skutočná svadba v prítomnosti oboch novomanželov sa konala 9. novembra v Taliansku toho istého roku. Najhoršie obavy jeruzalemského kráľa Jeana de Brienne sa naplnili. Isabella, jeho dcéra, sa stala *ipso facto* dedičkou trónu a cisár dal svojmu svokrovi okamžite na vedomie, že on je budúcim vládcom Jeruzalemského kráľovstva, a pre potvrdenie sa nechal korunovať kráľom Jeruzalemu s titulom *Fredericus dei gratia imperator romanorum semper augustus et rex Hierosalymi*.⁸⁰

Hermann von Salza ešte pobudol nejaký čas na cisárskom dvore než sa pustil do baltského dobrodružstva, v roku 1226 získal od neho dokument známy ako Zlatá bula z Rimini, ktorá udeľovala rádu privilégia a štatút vládcu ríše, s možnosťou založiť na svojom území, ktoré má dobyť nad starými Prusmi, suverénny štát.⁸¹

Von Salza ešte počas svojho pobytu v Európe roku 1226 opäť verboval účastníkov pre kruciátu. Uspel na dvore Ludwiga von Thüringen a limburgského vojvodu. Faktom však zostáva, že veľmajster uspel znovu ako diplomat a prostredník medzi cisárom a pápežom. V auguste 1227 odplávala flotila pod Fridrichovým velením do Palestíny.⁸² Bohužiaľ ešte pred úspešným dosiahnutím pobrežia Levanty vypukli v križiackych táboroch v Taliansku epidémie. Najväznejšou stratou pre božiu armádu bola strata Ludwiga von Thüringen, a čo viac, aj sám cisár ochorel a na odporúčanie lekárov nevycestoval. Poslal ospravedlňujúci list novému pápežovi Gregorovi IX., ale bohužiaľ dvorný diplomat cisárskeho dvora von Salza bol taktiež na ceste do Svätej zeme a nový muž na Petrovom stolci sa rozhodol využiť situáciu

⁷⁹ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 26.

⁸⁰ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 43 - 44.

⁸¹ Tamtiež, str. 44.

⁸² PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 18.

a ukázať svoju silu - obvinil cisára z nečinnosti a nemilosrdne na neho uvalil kľiatbu. Avšak Fridrich II. sa v lete 1228 vydal za svojimi jednotkami vydobýť si križiacky triumf. Po pápežskej exkomunikácii sa v kresťanskej komunite od cisára zrazu odvracal kadekto. Z cirkevných inštitúcií ho podporili iba teutónski rytieri, ktorí mu po jeho príchode do Svätej zeme vytvorili čestnú stráž pri korunovácii za jeruzalemského kráľa.⁸³

3.3.3. MONTFORT/STARKENBERG

Nemecký názov hradu, v preklade „silná hora“, vystihuje presne to, čím Montfort skutočne bol. Pevnosť sa nachádzala v severnej Palestíne a bola umiestnená na vrchole hory týčiacej sa nad údolím *Wadī al-Qurain*. Prírodné podmienky z hradu urobili ťažko dobytnú pevnosť.⁸⁴

Hrad začal byť konštantne opravovaný z pôvodných ruín už v roku 1220. Avšak až v roku 1227 bol zakúpený rádcom. Hrad povstal z trosiek a Nemci mu vtlačili typické znaky porýnskeho hradu.⁸⁵

Montfort mal dvojité opevnenie a mocný štvorhranný donjon⁸⁶. Za hradbami sa nachádzali kláštorné budovy so spoločenskými sálami, mohutné nádrže na vodu a veľmi rozsiahle sklady na zbrane a zásoby, čo mu umožňovalo dlho odolávať obliehaniu.⁸⁷

Hermann von Salza dňa 10. novembra 1227 preniesol hlavné sídlo Rádu nemeckých rytierov vo Svätej zemi práve do nového sídla na hrad *Starkenber*. Tento presun z Akkonu symbolizoval vôľu po nezávislosti na johanitoch a templároch, ktorí tam naďalej zostali.⁸⁸

⁸³ KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, str. 28 - 30.

⁸⁴ URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, str. 28.

⁸⁵ PLUSKOWSKI, Alexander. *The archaeology of the prussian crusade: Holy War and colonisation*. London: Routledge, 2012, str. 100.

⁸⁶ Obranná veža, zvaná aj donžon alebo nebojsa.

⁸⁷ PRINGLE, Denis. *Secular Buildings in the Crusader Kingdom of Jerusalem. An Archaeological Gazetteer*. London: Cambridge University Press, 1997, str. 73 - 75.

⁸⁸ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 46.

3.3.4. POSLEDNÉ ROKY VEĽMAJSTRA

Pokiaľ bol Jeruzalem stále v moslimských rukách, východná latinská cirkev sa správala akoby cisárovi exkomunikáciu vôbec nepostrehla. Potreba jeho pomoci bola oveľa väčšia, ale akonáhle by znovuzískanie a oslobodenia Svätého mesta bolo na dosah, pápežskej spravodlivosti voči cisárovi by mohlo byť učinenej za dosť. V mene cisára naviazal Hermann von Salza kontakt so sultánovými veľvyslancami emírom *Fahkrom ad-Dín* a kádím z Nábulusu *Chemsom ad-Dín*. Úspech na seba nenechal dlho čakať, keďže zmluva z Jaffy s dátumom 18. februára 1229 umožnila Fridrichovi získať bez jedinej kvapky krvi významné územia - Betlehem, Nazaret, západnú Galileu, Thoron a časť Sidonu. Čerešničkou na torte bol Jeruzalem s výnimkou svätých miest moslimov. Táto zmluva bola uzatvorená na desať rokov a bola obnoviteľná. Takže veľmajster Rádu nemeckých rytierov ručil svojou prítomnosťou za politiku cisára, ktorá bola korunovaná úspechom tam, kde diplomacia a tolerancia predčili chvastúnstvo a pokrytectvo pápežského legáta Pelagia. Fridrich II. slávnostne vstúpil do Jeruzalemu 14. marca 1229.⁸⁹

Lenže vplyv novokorunovaného jeruzalemského kráľa nebol taký, aký potrebovali teutónski rytieri. Rád zahájil nástup pokusom získať dominantné postavenie na Cypre, ale bezúspešne. Zároveň tento neúspech v roku 1230 znamenal najdôležitejšiu vec pre pôsobenie rádu na Blízkom východe, a to, že boje vo Svätej zemi sa stali druhoradou záležitosťou.⁹⁰

V priebehu ďalších rokov svojho života prebýval Hermann von Salza takmer stále v Európe, hlavne dohliadajúc na vojenské operácie proti Prusom. V roku 1236 dosiahol, aby sa vykonala exhumácia svätej Alžbety Uhorskej, ktorá bola po celý svoj život ochrankyňou rádu a jej ostatky v zlatej schránke boli uložené v rádovej kaplnke v Marburgu. Od tejto chvíle bola svätá Alžbeta Uhorská patrónkou Rádu Panny Márie Nemcov v Jeruzaleme. Postupne sa veľmajster vzdával riešenia všetkých svetských záležitostí. Starý a chorý sa

⁸⁹ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 46 - 48.

⁹⁰ PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, str. 19 - 20.

uchýlil na juh Talianska, kde 20. marca 1239, v ten istý deň ako pápež Gregor IX. znovu exkomunikoval Fridricha II. z cirkvi, zomrel.⁹¹

3.4. VERIACI MNÍSI V BRNENÍ

Bojovní mnísi Rádu Panny Márie Nemcov v Jeruzaleme verili celým svojím srdcom, že si doslova vybojujú cestu do neba a tam sa stretnú so svojím Spasiteľom. Počas mnohých bojov nikdy nepochybovali o božskej povahe svojich činov. „Kto bojuje za nás, bojuje za Ježiša Krista!“⁹²

Život člena rádu bol určený jeho rehoľou. Liturgia nemeckých rytierov mala do značnej miery svoj vzor v bohoslužbe templárov, v trinástom storočí však došlo k jej rozvoju o bohoslužobný poriadok používaný dominikánmi. Praktikovali kánonickú modlitbu až sedem krát denne, dodržiavali jedenie bezmäsitých pokrmov v pondelok, v stredu, v piatok, v sobotu a počas iných pôstnych dní. Spoveď prebiehala, ak to bolo možné, u rádových kňazov.⁹³

Odpoveďou na časté výčitky a kritiku, že rád je len politická organizácia skrývajúca sa pod rúškom kresťanskej milosrdnosti a láskavosti vyvracia spoločná modlitba obsahujúca aj niektoré stanovy:

„Bratia, prosíme nášho Pána Boha, aby požehnal sväté kresťanstvo svojou milosťou a pokojom, a ochraňoval od všetkého zlého.

Modlime sa za náš rád, ktorým nás obdaril Boh, nech nám Pán dá milosť, čistotu, duchovný život, a nech odvráti všetko čo je nehodné chvály a všetko čo je proti Božím prikázaniam, od nás a od iných rádov.

Modlime sa za tých, čo upadli do smrteľného hriechu, nech im Boh pomôže prinavrátiť sa do jeho milosti a oni môžu uniknúť trestu.

Modlime sa za krajiny ležiace blízko pohanov, aby im Boh mohol prísť na pomoc so svojou prezieravosťou a silou, že viera v Boha a láska môže prestáť všetkých nepriateľov.

⁹¹ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 54 - 57.

⁹² SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, str. 17.

⁹³ NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, str. 24 - 25.

Modlime sa za všetkých priateľov a spojencov rádu, a taktiež za všetkých čo robia dobré skutky, aby ich Boh mohol odmeniť.

Modlime sa za všetkých veriacich, nech im Boh dá večný klud a môžu odpočívať v pokoji.

*Amen.*⁹⁴

Okrem týchto krásnych bohumilých slov, z ktorých väčšina je veriacim kresťanom veľmi dobre známa aj z iných modlitieb, obsahuje tá rádová aj ďalšie osoby a mená, za ktorých je hodno nemeckým rytierom sa modliť.

Je to veľmajster a všetci regionálni velitelia, ale aj bratia bez hodnosti, pápež, vodcovia a preláti kresťanstva, ríša ako taká. Konkrétne mená obsahuje modlitba tiež, čím je odlišná od všeobecne známych ako je Otče náš alebo Zdravas Mária. Ako prvým je samozrejme Fridrich Švábsky spolu s bratom Heinrichom, potom Nemci z Brém a Lübecku, ktorí založili pôvodný špitál, vojvoda Leopold Rakúsky a mnohí ďalší.⁹⁵

Okrem modlenia sa mali bratia aj iné povinnosti. Učili sa lokálnym jazykom. Rehoľa bola spísaná do nemčiny, takže každý latinsky nehovoriaci člen mohol ľahko porozumieť svojim povinnostiam voči rádu. Vychádzali už z prísahy pri vstupe do tejto organizácie a rehoľníci ich museli mať na pamäti neustále - čistota, chudoba, poslušnosť. Od momentu zloženia prísahy nesmeli vlastniť nič osobné; všetok majetok bol spoločný. Ďalšie povinnosti a pravidlá boli určené pre členov rádu v závislosti od ich úlohy a postavenia, tým sa rozumejú kňazi, ošetrojúci bratia, remeselníci. Teutónsky rád bol ale primárne militantný a prevažnú väčšinu jeho členov tvorili rytieri, čiže ďalšie povinnosti im vyplývali z toho - výcvik, disciplína, starostlivosť o vojenské vybavenie vrátane koní a ostatné úkony s tým súvisiace.⁹⁶

Základná výbroj teutónskeho rytiera v Palestíne pozostávala z mnohých častí:

⁹⁴ URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, str. 19.

⁹⁵ Tamtiež, str. 20.

⁹⁶ Tamtiež, str. 13 - 14.

Železná hrncovitá prilbica s plochým vrchom, s priezormi v tvare kríža, zvyčajne sa pod ňou nachádzala vypchaná kukla, plátový pancier s kovovými časťami, krúžková košeľa spolu s koženými rukavicami, pod ňou sa nosila dlhá biela tunika, krúžkové nohavice s koženým opaskom, chrániče na stehná, kolená a lýtko. Samozrejme meč a štít. Okrem spomenutých častí výzbroje existovalo mnoho ďalších kusov a zbraní, ktoré boli nosené v závislosti od postavenia rádového brata, alebo od lokality, kde vykonával svoju službu pre Boha.⁹⁷

Všetci bratia nosili na svojich bielych tunikách vždy čierny kríž od roku 1244. Žiadny z bratov nesmel vlastniť viac, než predpísanú výbavu, ktorá pozostávala z dvoch košiel, spodných krátkych nohavíc, dvoch párov topánok, kožušinového kabáta (z lacnej kože), spacieho vaku, breviára a noža. Bratia mohli mať plno fúz, ale vlasy museli byť vždy krátke. Žiadny rodový erb, žiadne poľovačky a ani žiadne rytierske klania.⁹⁸

3.5. POSLEDNÉ POLSTOROČIE V PALESTÍNE

Spád udalostí od smrti Hermanna von Salzy po nútený odchod zo Svätej zeme bol pre všetkých križiakov, vrátane rytierov nemeckého rádu rýchly a bolestný.

Novým veľmajstrom sa iba na rok stal Konrád von Thuringen (1239 - 1240) a po ňom Gerhard von Malberg (1240 - 1244). Za jeho pôsobenia bolo postavenie kresťanov na Blízkom východe veľmi ohrozené vpádom Mongolov. Na pozadí mongolského nebezpečenstva sa odohrával konflikt vo vnútri križiackeho tábora medzi prívržencami guelfov a podporovateľmi dohody s Egyptom. Nemeckí rytieri sa postavili na stranu prvých menovaných.

17. októbra 1244 pri Gaze, neďaleko dedinky La Forbia sa odohrala obrovská tragédia pre križiacke vojská. Frankovia z latinských štátov, rytieri

⁹⁷ NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, str. 55.

⁹⁸ Tamtiež, str. 28.

Jeruzalemu, Tripolisu, Antiochie, Cypru a rytierskych rádov, spolu s vojskami emírov z Damašku a Aleppa sa postavili do útoku proti Mongolom podporovaných egyptskými silami vedenými obratným veliteľom *Baibarsom* a zdrvujúco prehrali.⁹⁹

Celá armáda bola zničená, vojsko nemeckých rytierov pobité taktiež, až na troch preživších, chvalabohu aj s veľmajstrom Gerhadom von Malberg. Táto porážka spolu s jeho voľnými mravmi stála za jeho zosadením. Nahradil ho Heinrich von Hohenlohe (1244 - 1249). V konečnom dôsledku, mala prehratá bitka u La Forbie horšie následky ako Hattín v roku 1187.¹⁰⁰ Šok vyvolaný stratou Jeruzalemu necelých šesťdesiat rokov pred katastrofou u La Forbie podnietil západných rytierov k tretej kruciáte. Tentoraz sa však žiadne hordy kresťanských fanatikov do Svätej zeme nechystali.

V podstate jediným panovníkom reagujúcim na volania o pomoc z Palestíny, bol francúzsky kráľ Ľudovít IX. Cieľom bol však Egypt. V roku 1249 sa francúzskemu vojsku podarilo dobyť Damiattu. Pokračovali do vnútrozemia bez výraznejších úspechov, pričom samotný kráľ bol zajatý a kresťanská armáda bola nútená kapitulovať. Po svojom oslobodení roku 1250 pokračoval Ľudovít do Akkonu, kde okrem jedného francúzskeho vojenského regimentu nechal aj vďaka vyjadrenú patentom pre Rád nemeckých rytierov za jeho účasť na križiackej výprave. Povolil tým rádu nosiť na svojom erbe a na hrotoch zlatého jeruzalemského kríža štyri ľaliové kvietky. Kráľ Ľudovít sa zdržal na latinskom Východe až do apríla 1254.¹⁰¹

Arabský kronikár *Ibn Wásil* mal jasno v mienke o franskom kráľovi, ktorý sa neúspešne pokúsil dobyť Egypt.

*„Povedzte Francúzovi, ak za ním pôjdete,
pravdivé slová dobrého radcu:
Boh ti zaplatí za to, čo sa stalo,*

⁹⁹ DEMURGER, Alain. Jakub z Molay soumrak templářů. Praha: Argo, 2011, str. 26.

¹⁰⁰ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 65 - 67.

¹⁰¹ Tamtiež, str. 67 - 71.

*a za krviprelievanie modloslužobníkov Ježiša Mesiáša!
Prišiel si do Egypta a chcel si ho dobyť, myslel si si,
že tvoje šialenstvo ťa priviedlo na miesto, kde oči tvoje
v širokej rovine nevideli cestu kadiaľ uniknúť záhube.
Tak dobre vieš vládnuť, že všetkých svojich druhov
Neomylné si priviedol do Iona hrobov.*¹⁰²

Križiacka výprava, ktorá bola vraj skrz na skrz francúzska, tak úplne dokonale však francúzska nebola. Notársky inštrument z Messiny z roku 1250 zmieňuje skupinu pútnikov, medzi nimi tiež akéhosi Markvalda, župana z Čiech.¹⁰³

Už pred príchodom flotily z južného pobrežia Francúzska začalo byť na Blízkom východe dusno pre bojovníkov s krížom na hrudi. Prvou predzvesťou bol pád Tiberiady a Aškalónu v roku 1247. V tom čase všetky tri rády povolávali do Palestíny každého bojaschopného brata zo západu.¹⁰⁴

Situácia sa počas prítomnosti Ľudovíta IX. na krátku dobu stabilizovala, avšak to bolo len ticho pred búrkou.

Ešte počas kráľovho pôsobenia vo Svätej zemi sa stal veľmajstrom Rádu nemeckých rytierov Günther von Wüllersleben (1249 - 1253), a za kráľovej prítomnosti to stihol aj Poppo von Osterna (1253 - 1257).¹⁰⁵ Počas jeho pôsobenia v roku 1256 zavládol medzi moslimským a kresťanským táborom krehký mier, ktorý bol vystriedaný skutočnou vojnou Janovčanov s Benátčanmi.¹⁰⁶ Nové mongolské nájazdy donútili križiackych vládcov Levanty k nevídaným činom. Mongolská hrozba pre moslimov bola oveľa väčšia ako tá kresťanská, preto egyptský sultán *Bajbars* žiadal od predstaviteľov Akkonu povolenie k prechodu svojich vojsk v ústrety mongolskej hrozbe. Nový teutónsky veľmajster Anno von Sangershausen

¹⁰² *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*. Praha: Argo, 2010, str. 256.

¹⁰³ CHARVÁT, Petr. *Slyšte volání muezzinovo*. Plzeň: ZČU, 2010, str. 116.

¹⁰⁴ HROCHOVÁ, Věra, HROCH, Miroslav. *Křižáci v Levantě*. Praha: Mladá fronta, 1975, str. 259 - 260.

¹⁰⁵ NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, str. 20.

¹⁰⁶ SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, str. 77.

(1257 - 1274) bol rázne proti tomu, ale aj napriek jeho námietkam sa tento prechod uskutočnil a 3. septembra 1260 v Galilei uštedril sultán mongolskej armáde tvrdú porážku.¹⁰⁷

Vzťahy medzi rytierskymi rádmi na Blízkom východe neboli vždy úplne priateľské. Spory sa viedli predovšetkým o ovládané územie. Nezhoda v súvislosti s využívaním vody z rieky *Na 'aman*, ukázala dôležitú úlohu pri vykonávaní súdnej moci, zverenú do rúk Rádu nemeckých rytierov. Tomáš Berárd, templársky veľmajster a Hugo Revela veľmajster johanitov sa obrátili na zmierovací súd, tvorený pápežským legátom, Geoffroyom zo Sergines, ktorý velil francúzskemu regimentu a predstaviteľom teutónskeho rádu. Dohoda bola uzavretá 19. decembra 1262, počas veľmajstrovania Anna von Sangershausena.¹⁰⁸

3.6. ZAČIATOK KONCA

Sultán *Bajbars* veľmi rýchlo zabudol na dohody uzavreté s kresťanskými panovníkmi. Od roku 1263 spustil obrovskú ofenzívu a postupne sa zmocnil mnohých kresťanských území v Levante. Začalo to franskou Galileou, pokračovalo 27. februára 1265 mestom Cesarea, 29. apríla toho istého roku po 40-dňovom obliehaní padol Arsuf, a po nedodržanom prísľube kapituloval aj Safed. V roku 1268 padla Jaffa, po nej Beaufort a nakoniec Antiochia.¹⁰⁹

Novým kráľom zostávajúcich latinských území bol v Tyre roku 1269 korunovaný Hugo III. Cyperský, ako prvý kráľ narodený v Levante od roku 1186.¹¹⁰

Tak ako Palestínci nazývajú rok 1948 *al-Nakba* pre svoj ľud, tak by som to isté povedal o roku 1271 pre križiakov vo Svätej zemi. Začiatkom

¹⁰⁷ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 72 - 73.

¹⁰⁸ DEMURGER, Alain. *Jakub z Molay: Soumrak templářů*. Praha: Argo, 2011, str. 49.

¹⁰⁹ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 73 - 74.

¹¹⁰ SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, str. 81.

marca *Bajbar*sove vojská obklúčili najmocnejší hrad v Levante - Kerak des Chevaliers. Na tomto hrade si vylámali zuby aj sám veľký *Saladin*, a Saracéni ho nazývali „*kus kosti v hrdle moslimov*“. Po ťažkých bojoch pevnosť nakoniec padla v apríli tohto roku. Už začiatkom júna sa vojská presunuli k sídlu veľmajstra nemeckých rytierov a pýche rádu v Levante, ku hradu Montfort. Veľmajster Anno von Sangershausen mal k dispozícii iba hŕstku rytierov a po týždni obliehania sa 12. júna 1271 rozhodol kapitulovať, avšak so slobodným návratom do Akkonu. Pád *Starkenbergu* znamenal koniec moc Rádu nemeckých rytierov na latinskom Východe.¹¹¹

Eduard, anglický princ a následník trónu, vypočul naliehavé náreky z východu a dorazil so svojou družinou do Akkonu v roku 1271. Lenže vo Svätej zemi nenašiel česť a slávu ako očakával. Našiel nepatrné zvyšky lesku zašlej slávy latinských štátov. V roku 1272 sa mu však podarilo vyjednať s *Bajbarsom* prímerie na desať rokov.¹¹²

V roku 1274 sa novým veľmajstrom Rádu nemeckých rytierov stal Hartmann von Heldringen a zostal na čele do roku 1283. Počas jeho pôsobenia sa intrigy vo vnútri kresťanských šľachticov bojujúcich o posledný kúsok moci ešte viac prehĺbili.¹¹³

Po ňom nastúpil posledný veľmajster pôsobiaci v tomto úrade vo Svätej zemi. Burchard von Schwanden (1283 - 1290) zažil spolu s celým kresťanským Akkonom poslednú slávnú udalosť mestských dejín - korunováciu posledného kráľa jeruzalemského, syna Huga III. Cyperského - Henricha II. v roku 1286. Templár z Tyru o tom píše takto:

„Bola to najkrajšia slávnosť za posledných sto rokov, pokiaľ ide o radovánky a turnaje. Napodobnili rytierov za okrúhlym stolom a kráľovnú ženskosti, to jest: bojovali spolu rytieri prezlečení za dámy; potom napodobňovali mníšky, ktoré obcujú s mníchmi, a tak prestrojení lámali proti

¹¹¹ SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, str. 81.

¹¹² HROCHOVÁ, Věra, HROCH, Miroslav. *Křižáci v Levantě*. Praha: Mladá fronta, 1975, str. 269.

¹¹³ NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, str. 20 - 21.

sebe kopije; tiež predstavovali Lancelota, Tristana a Palamedu a usporadúvali ešte mnoho iných vynikajúcich a veselých hier.¹¹⁴

V tom čase už mamelucké vojsko znovu vstúpilo do Palestíny a sled nepriaznivých udalostí na seba nenechal dlho čakať.

Marec 1287 - Pokračujúce boje medzi Janovčanmi a Pisančanmi.

20. apríl 1287 - Križiacka posádka v Latákii sa vzdáva sultánovmu vojsku.

Február 1288 - Sestra posledného tripoliského grófa Bohemunda VI. princezná Lucia priplávala do Akkonu vzniesť dedičský nárok.

26. apríl 1289 - *Kalawunove* mamelucké vojská dobývajú Tripolis.

Júl až September 1289 - Kráľ Henrich II. navrátiť z Cypru žiada sultána o obnovenie desaťročného prímeria a zároveň vysiela posolstvo pápežovi Mikulášovi IV., ktorý následne vyhlasuje novú kruciátu.

August 1290 - masaker moslimským roľníkov a obchodníkov v uliciach Akkonu.

Jeseň 1290 - *Kalawun* zvoláva všetky svoje sily do zbrane, ale vzápätí zomiera. Nahradzuje ho *Chalil*. Zo západnej Európy prichádzajú do Akkonu posily, veliteľom všetkých obrancov je určený kráľov brat Amaury.

3. marec 1291 - hlavné mamelucké vojsko vyráža v čele s *Chalilom* z Káhiry.

6. apríl 1291 - začína obliehanie Akkonu.¹¹⁵

3.6.1. PÁD AKKONU

Ešte pred začiatkom obliehania postihla Rád nemeckých rytierov nemilá udalosť. Do Akkonu síce dorazilo asi 40 rádových rytierov spolu

¹¹⁴ HROCHOVÁ, Věra, HROCH, Miroslav. *Křižáci v Levantě*. Praha: Mladá fronta, 1975, str. 271 - 272.

¹¹⁵ NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291, Krvavý zánik křižáckých států*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, str. 17 - 19.

so 400 križiakmi v čele s veľmajstrom Buchardom von Schwanden, ten však svoj úrad zložil a vrátil sa späť do Európy.¹¹⁶

Môžeme sa len dohadovať, či to bol zbabelý čin veľmajstra, ktorý sa bál, alebo taktický ťah, pretože vedel, že Svätá zem je stratená. Ako som už spomínal, od neúspešného podniku na Cypre 1230 a od pádu Montfortu 1271 sa drvivá väčšina záujmov teutónskeho rádu sústreďovala do Európy, najmä na oblasť Pobaltia, a tak von Schwanden možno nechcel zostať na potápajúcej sa lodi, ale venovať sa pre rád dôležitejším záležitostiam.

O mesiac neskôr ako začalo obliehanie, sa do prístavného mesta Akkon doplavil jeruzalemský kráľ Henrich II., prebral velenie posádky a vyslal posolstvo k sultánovi, ktoré skončilo bez úspechu. Celá posádka mesta zaujala na hradbách obranné postavenie. Templári a johaniiti obsadili opevnenie Montmussardu.¹¹⁷ Rozloženie síl Rádu nemeckých rytierov je diskutabilné, ale pravdepodobne svoje vlajky vztýčili na hradbách blízko Anglickej veže, naľavo vedľa kontingentu oddielov kráľa. Ďalšími posádkami boli kontingenty pod vedením Amauryho, ktoré bránili najzraniteľnejšiu časť mesta pri Kráľovej bráne, Francúzi na čele s Jeanom de Grailly, Angličania pod vedením Othona de Grandson, žoldnieri, akkonská mestská milícia, Pisančania a Benátčania.¹¹⁸

Prvý mesiac obliehania až do konca mája 1291 nebol z mameluckej strany veľmi úspešný, keď sa zrútili pod náporom ostreľovania z mangonelov¹¹⁹ Anglická veža (čiastočne bránená kontingentom nemeckých rádových bratov), veža grófy z Blois, veža svätého Mikuláša a hradby okolo brány svätého Antona. Do predchádzajúcich neúspešných nočných výpadov

¹¹⁶ NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291, Krvavý zánik křižáckých států*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, str. 52.

¹¹⁷ Opevnené severné predmestie Akkonu.

¹¹⁸ NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291, Krvavý zánik křižáckých států*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, str. 52 - 55.

¹¹⁹ Vrhací prak.

vedených templáři sa teutónski rytieri nezapojili a zostali na svojom úseku hradieb. 15. mája 1291 sa zrútila aj Kráľova veža.¹²⁰

Nasledujúce ráno sa stala kľúčovým bodom obrany Prekliata veža na severovýchode mesta, nemecký kontingent stále bránil hradby po boku kráľových rytierov. Ďalší deň sa podarilo sultánovmu vojsku ovládnuť vonkajšiu časť opevnenia cez bránu svätého Antona. Zúfalé pokusy európskych preživších boli neúspešné. Mŕtvych a zranených pribúdalo, medzi nimi aj veľmajster johanitov a Guillaume de Beaujeu, veľmajster templárskeho rádu, ktorý na následky zranení zomrel v rádovom konvente. Spolu sním zomrela aj všetka nádej pre záchranu Akkonu. Sultánove vojská dobyli skoro celé mesto. Písal sa 18. máj 1291.¹²¹

Kráľ Henrich II. spolu s bratom Amaurym sa stihli nalodiť na palubu lodi smerujúcej na Cyprus. Johaniti aj templári sa stiahli do svojich mestských pevností. Prvým menovaným bola udelená sultánom milosť, zatiaľ čo templári bojovali až do samého konca. Nemeckí rytieri ustúpili taktiež do svojho konventu a dva dni po páde mesta žiadali milosť, ktorá im bola zaručená.¹²²

Pádom Akkonu sa rozplynul sen o latinskom kresťanskom Blízkom východe a spolu sním sa odtiaľ vytratili aj rytieri Rádu nemeckých bratov Panny Márie v Jeruzaleme.

3.7. NA STAROM KONTINENTE

Členovia Rádu nemeckých rytierov nezamierili na Cyprus ako zvyšok preživších z Akkonu, ale do Benátok, kde bol menovaný aj nový veľmajster Konrád von Feuchtwangen. Nový veľmajster vynikal chrabrosťou a statočnosťou, ktorá sa naplno ukázala pri obrane Akkonu. Z Benátok sa presunulo hlavné sídlo v roku 1303 do Malborku/Marienburgu a novým

¹²⁰ NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291, Krvavý zánik křižáckých států*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, str. 67.

¹²¹ Tamtiež, str. 75.

¹²² Tamtiež, str. 75.

veľmajstrom sa stal Siegfried von Feuchtwangen. Palestína predstavovala pre rád iba skromnú časť jeho majetku v pomere k ríši, ktorá bola práve budovaná na baltickom pobreží.¹²³

4. DÔKAZY PRÍTOMNOSTI RÁDU NEMECKÝCH RYTIEROV NA BLÍZKOM VÝCHODE

Jednoznačne najdominantnejším dôkazom prítomnosti a pôsobenia Rádu nemeckých rytierov v skúmanej oblasti je zrúcanina hradu Montfort. V obrazových prílohách prikladám fotografie súčasnej podoby hradu, architektonických plánov a pôdorysu pevnosti.

Montfort bol od svojho prechodu do nemeckých rúk von Salzy prebudovávaný na najsilnejšiu pevnosť rádu. Vykopávky, ktoré ako prvé boli zahájené na tomto mieste robilo Metropolitné múzeum v roku 1926. Po opustení hradu nemeckými rytiermi v roku 1271 moslimskí dobyvatelia nechali v hrade pre nich všetky neužitočné a bezcenné predmety, aby mohli byť nájdené pri archeologickom výskume v 20. storočí. Medzi ne patrili napríklad hromady rozbitého skla a črepín z kuchynských riadov. Avšak k najpozoruhodnejším nálezom patrí kúsok hrdzavého kruhu pochádzajúceho z mužskej krúžkovej košele. V Izraelskom múzeu v Jeruzaleme sa nachádza zrejme najdôležitejší dôkaz, ktorý za sebou zanechali teutónski rytieri v *Starkenbergu*. Je to podlhovastý kamenný blok s vyrývanou heraldikou. Najnápadnejším symbolom je orol na damaškovanom (diapered) poli. Orol je evidentne znakom Rádu nemeckých rytierov a bezpochyby patrí do ich heraldiky.¹²⁴

V Metropolitnom múzeu v New Yorku sa nachádzajú aj ďalšie nálezy z hradu Montfort. Medzi inými aj strela z katapultu, zrejme použitá pri obliehaní hradu v roku 1271. Spolu s ňou je tam uložený kus vápenca z klenutého

¹²³ BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, str. 79.

¹²⁴ NICKEL, Helmut. Some Heraldic Fragments Found at Castle Montfort/Starkenberg in 1926, and the Arms of the Grand Master of the Teutonic Knights. *Metropolitan Museum Journal*, Chicago: The University of Chicago Press, 1989, str. 35 - 36.

stropu, zvaný klenbový svorník, na ktorom obrábač kameňa zanechal svoju značku v podobe malého kríža umiestneného naľavo. Fotky týchto predmetov som umiestnil do obrazových príloh.

Mince nájdené počas nedávnych vykopávkov nám tiež poskytujú ďalšie dôkazy. Okrem prítomnosti nemeckého kontingentu sa objavili aj mince české. V článku, z ktorého čerpám, sa v kapitole o numizmatických stykoch medzi Svätou zemou a českými krajinami vyskytuje poznámka, ktorú si dovoľím odcitovať:

„Obrovský poklad, obsahujúci 7 700 mincí, bol objavený v Turecku v osemdesiatych rokoch, pozostávajúci takmer výhradne z nemeckých mincí (okrem 41 mincí). Posledná minca nebola vyrazená po roku 1190 čo nám vytvára asociáciu s Fridrichom I. Barbarossom na tretej križiackej výprave.“¹²⁵

Ďalšia zmienka o ráde sa nachádza v práci francúzskej epigrafičky, ktorá pojednáva o stredovekých nápisochoch z mesta Tyr a udáva zaplatenie akého si podniku „*DELEMOSINA. TEOTONIOO*“ teda za podpory Nemcov.¹²⁶

Tieto dôkazy nie sú tak početné ako tie z pôsobenia rádu v Európe, ale aj tak nám poskytujú oporné body, ktoré potvrdzujú prítomnosť Rádu bratov nemeckého domu Panny Márie v Jeruzaleme na Blízkom východe.

¹²⁵ KOOL Robert, PASZKIEWICZ Borys, STERN J. Edna. An Unrecorded Bohemian Saint Christopher Penny from Montmusard, Acre. *Israel Numismatic Research*, 2013, str. 153.

¹²⁶ CÉCILE, Treffort. Les inscriptions latines et françaises des xiiie et xiiiie siècles découvertes à Tyr. *Sources de l'histoire de Tyr, Textes de l'Antiquité et du Moyen Age*. Beyrouth: Presses de l'Université Saint-Joseph, str. 245.

5. ZÁVER

Rozhodnutie venovať sa v bakalárskej práci Rádu nemeckých rytierov, a nie Rádu templárov ani Rádu johanitov sa v mojich myšlienkach zrodilo z dôvodov, ktoré som uviedol v úvode. Pôsobeniu tohto rádu na Blízkom východe podľa mňa je venovaná iba časť pozornosti. Pokúsil som sa zhrnúť najdôležitejšie fakty a udalosti zohrávajúce úlohu počas pôsobenia rádu, a tak isto situácie, do ktorých bol rád priamo zapojený, a svojou prítomnosťou vo Svätej zemi zmenil ich dianie.

Aj keď sa rádoví bratia snažili zo všetkých svojich síl udržať postavenie latinského kresťanstva v Palestíne čo najdlhšie, tak sa im to bez podpory z Európy nepodarilo.

Na záver môjho skúmania som dospel k záveru, že ak by bola podpora križiakom bojujúcim v božej armáde zo strany všetkých kresťanských kráľovstiev na starom kontinente väčšia, a viac by sa zaujímali o dôležité dŕžavy v Levante ako o intrigy a mocenský boj medzi sebou, tak by rytieri s krížom na brnení boli schopní udržať svoju vládu nad rozsiahlymi územiami získanými v prvej križiackej výprave, a historický vývoj tejto oblasti by smeroval iným smerom. Spolu s ním aj vývoj Rádu nemeckých rytierov, ktorý zohral od svojho vzniku krátku, ale o to dôležitejšiu úlohu pri bránení kúska kresťanskej pevniny v moslimskom mori.

Je to už viac ako 700 rokov od odchodu križiackych vojsk z Blízkeho východu, ale ani po takom dlhom čase, sme neboli schopní dosiahnuť to, čo nedosiahli ani naši predkovia vo Svätej zemi - spolunažívať v mieri.

6. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

SLOVENSKÉ A ČESKÉ ZDROJE

BOGDAN, Henry. *Řád Německých rytířů*. Praha: Garamond, 2009, ISBN 978-80-7407-063-1.

DEMURGER, Alain. *Jakub z Molay: Soumrak templářů*. Praha: Argo, 2011, ISBN 978-80-257-0432-5.

HANUŠ, Martin. Rytierske rády na Blízkom východe, *Historická revue*. Bratislava: SAHI, 2008, **19** (2), str. 70 – 74. ISSN 1335-6550.

HINDLEY, Geoffrey. *Saladin a počátky džihádu*. Praha: Baronet a.s., 2009, ISBN 978-80-7384-203-1.

HROCHOVÁ, Věra, HROCH Miroslav. *Křižáci v Levante*. Praha: Mladá fronta, 1975.

CHARVÁT, Petr. *Slyšte volání muezzinovo*. Plzeň: ZČU, 2010, ISBN 978-80-7043-947-0.

KOVAŘÍK, Jiří. *Meč a kříž*. Praha: Mladá fronta, 2005, ISBN 80-204-1289-1.

Křížové výpravy očima arabských kronikářů. Praha: Argo, 2010, ISBN 978-80-257-0333-5.

KUČEROVÁ, Ilona. Lúza povraždila víc křesťanů než Turků, *History revue*. Praha: RF HOBBY, 2014, 2, str. 57 – 58. ISSN nepridelené.

KUNÍK, František, SCHWANGEN, Wolfgang. *Teutonští rytíři 1*. Praha: CeskyCestovatel.cz, 2012, ISBN 978-80-87657-02-7.

NICOLLE, David. *Pád Akkonu 1291, Krvavý zánik křižáckých států*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010, ISBN 978-80-247-3414-9.

NICOLLE, David. *Řád německých rytířů 1190-1561*. Brno: Computer Press, a.s., 2009, ISBN 978-80-251-2581-6.

NICOLLE, David. *Třetí křížová výprava 1191*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008, ISBN 978-80-247-2382-2.

OSAĐAN, Róbert. Križiaci- bojovníci v mene cirkvi, *Historická revue*. Bratislava: SAHI, 2008, **19** (2), str. 6 – 11. ISSN 1335-6550.

PETER, Adam. *Němečtí rytíři*. Svitavy: Trinitas, 1998, ISBN 80-86036-08-1.

Svätá Biblia. Bratislava: Slovenská biblická spoločnosť, 2012, ISBN 978-80-85486-71-1.

CUDZOJAZYČNÉ ZDROJE

CÉCILE, Treffort. Les inscriptions latines et françaises des xiie et xiiie siècles découvertes à Tyr. *Sources de l'histoire de Tyr, Textes de l'Antiquité et du Moyen Age*. Beyrouth: Presses de l'Université Saint-Joseph, 2011, str. 221 - 251. ISBN 9953-455-19-8.

KOOL Robert, PASZKIEWICZ Borys, STERN J. Edna. An Unrecorded Bohemian Saint Christopher Penny from Montmusard, Acre. *Israel Numismatic Research*, Jerusalem: Israel Numismatic Society, 2013, 8, str. 143 - 158. ISSN 1565-8449.

NICKEL, Helmut. Some Heraldic Fragments Found at Castle Montfort/Starkenbergr in 1926, and the Arms of the Grand Master of the Teutonic Knights. *Metropolitan Museum Journal*, 24, Chicago: The University of Chicago Press 1989, str. 35 - 46. ISBN nepridelené. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1512865?seq=2> [Cit 03. 04. 2014].

PLUSKOWSKI, Alexander. *The archaeology of the prussian crusade: Holy War and colonisation*. London: Routledge, 2012, ISBN 0415691710.

PRINGLE, Denis. Secular Buildings in the Crusader Kingdom of Jerusalem. *An Archaeological Gazetteer*. London: Cambridge University Press, 1997, ISBN 0-521-46010-7.

SEWARD, Desmond. *The Monks of War*. London: Penguin Group, 1995, ISBN 0-14-019501-7.

URBAN, William. *The Teutonic Knights*. South Yorkshire: Greenhill Books, 2003, ISBN 184-83-2620-3.

Poznámka:

Ku zdrojom autorov PLUSKOWSKI, A. a PRINGLE, D. som mal prístup iba cez Google Books.

WEBOVÉ STRÁNKY (PRÍLOHY)

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aerial_view_of_Acre_1.jpg.

<http://www.biblewalks.com/Sites/Montfort.html>.

<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/26476>.

<http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/466807>.

<http://www.orient-latin.com/fortresses/amuda>.

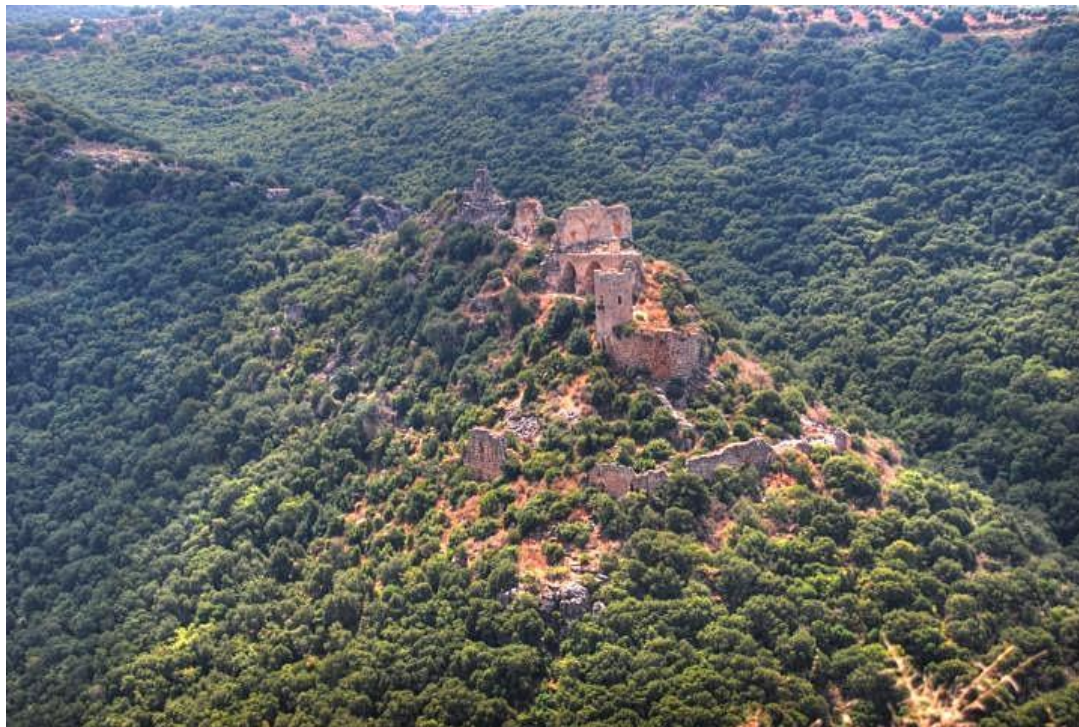
<http://www.templiers.net/orient-latin/popup/Rey-Chateau-de-Montfort.html>.

7. RESUMÉ

In my bachelor thesis I focused on the topic „Teutonic Knights in the Middle East“. I started to write about Germans in the Holy Land from the beginning of the crusades and their first hospital in Jerusalem. After that, I began with describing the historical context in the Holy Land before the foundation of Teutonic Order. I described the situation in Levant during the rule of *Saladin* and his great victory near Hattin 1187. I mentioned some famous European princes, who came into the Holy Land after the fall of Jerusalem, such as was Conrad of Montferrat and two crowned heads during the third crusade English king Richard I the Lion Heart and French king Philip II of France. Then I focused my attention on the conquering of Acre in years 1189 – 1191 led by Guy de Lusignan and the official establishment of the Order in 1190. After the historical context I tried to fulfil the aims of my bachelor thesis. I introduced all the important facts, names, years and events during the action of Teutonic Order in Middle East. I mentioned religious life, oath, prayers, and duties of these warrior monks. I did mention all Grand Masters who headed the Order from the first one - Sibrand, the most famous Hermann von Salza, till the last one in Acre Buchard von Schwanden. I described the pride of Teutonic Knights in the form of the castle Montfort and all fights and wars, in which brave knights fought, included the big defeat in La Forbia in 1271. I finished with the fall of Acre in 1291 and escape into Europe. Finally I add the evidence of the operation of the Teutonic Knights in the researched area.

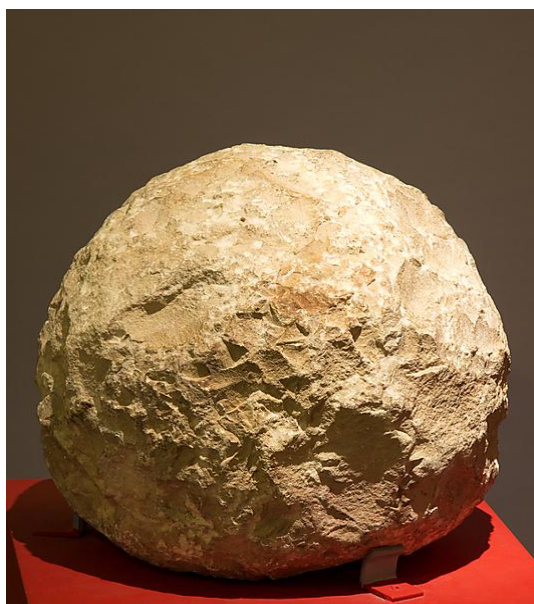
8. PRÍLOHY

Príloha č. 1 - Ruiny hradu Montfort

Dostupné z: <http://www.biblewalks.com/Sites/Montfort.html>

Príloha č. 2 - Strela z katapultu z obliehania Montfortu 1271

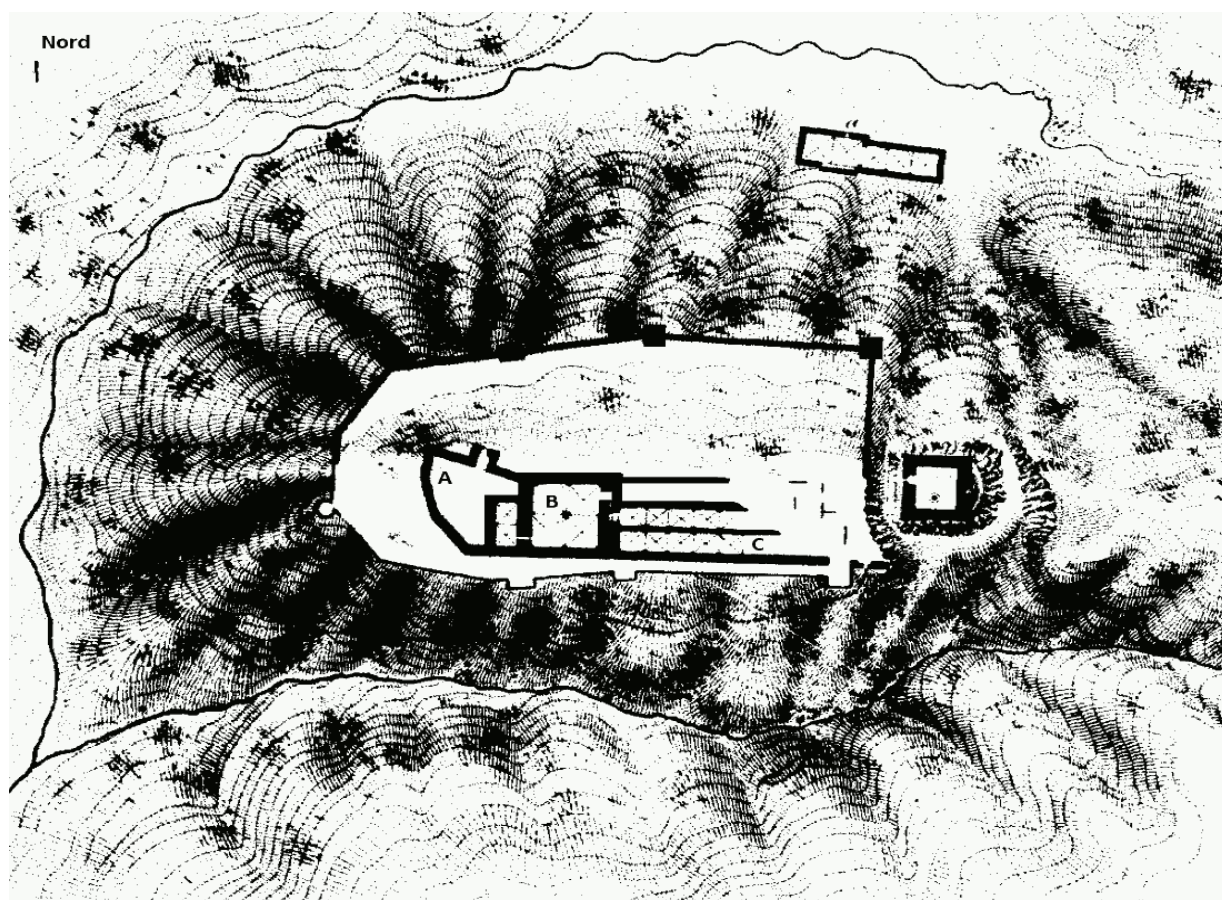
Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/26476>

Príloha č. 3 – Klenbový svorník z vápenca (Montfort)

Dostupné z: <http://www.metmuseum.org/Collections/search-the-collections/466807>

Príloha č. 4 - Plán a pôdorys pevnosti Montfort

Dostupné z: <http://www.templiers.net/orient-latin/popup/Rey-Chateau-de-Montfort.html>

Príloha č. 5 - Súčasná podoba Akkonu

Dostupné z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Aerial_view_of_Acre_1.jpg

Príloha č. 6 – Zrúcaniny pevnosti Amuda

Dostupné z: <http://www.orient-latin.com/fortresses/amuda>